

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 28.

Torsdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att major *Aaby Ericsson* på grund av rubbningar i hjärtverksamheten är i behov av en tids vila intygas.

Stockholm den $22\frac{1}{4}$ 18.

Israel Holmgren.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 173, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kolonisation å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nädiga proposition, nr 364, angående restitution av erlagd tull för en postföraren Jens Tangen från Norge tillhörig automobil.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 33—35 samt lagutskottets utlåtanden nr 51 och 52.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nädiga propositioner:

nr 373, angående anslag till rikets allmänna kartverk;

nr 378, angående ersättning till korpralen J. E. Normans änka Agnes Cecilia Norman och makarnas tre minderåriga barn; samt

nr 379, angående förhöjt utflyttningsunderstöd inom de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till
Första kammarens protokoll 1918. Nr 28.

förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa; samt nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om minimipris
å brödsäd
m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minimipris å brödsäd m. m. ävensom 10 i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 19 mars avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 204, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att utfästelse meddelades

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem åren 1918 och 1919 skördade partier vete, vilka till staten hembjödtes före den 1 juni 1920, till ett pris av minst 39 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 41 kronor;

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem åren 1918 och 1919 skördade partier råg, vilka till staten hembjödtes före den 1 juni 1920, till ett pris av minst 38 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 40 kronor;

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem år 1918 skördade partier korn, vilka till staten hembjödtes före den 1 juni 1919, till ett pris av minst 33 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 35 kronor;

dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördade ärter priset icke finge understiga 55 kronor per 100 kg.;

dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke finge understiga 10 kronor 50 öre per 100 kg.;

dels ock att för statens räkning från vederbörande tillverkare inköpa de partier torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos, som tillverkats av potatis av 1918 års skörd och till staten hembjödtes före den 1 juni 1919, till pris, som fastställdes av en nämnd, utsedd på sätt Kungl. Maj:t skulle äga föreskriva, och vilket pris

så avpassades, att potatisens odlare kunde påräkna ett pris av 8 kronor 50 öre per 100 kg. potatis med 18 % stärkelsehalt; Om minimipris
å brödsäd
m. m.

skolande samtliga utfästelser avse leverans fritt banvagn eller fritt ombord vid den järnvägsstation eller hamn, som vore närmast odlingsorten, samt å tid, som av staten närmare bestämdes.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) nr 362 i andra kammaren, av herrar *Månsson* i Hagaström och *Vennerström*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att de priser, som skulle betalas för den spannmål, som skulle inköpas för statens räkning, på sätt Kungl. Maj:ts proposition nr 204 åsyftade, måtte betalas med 3 kronor och 70 öre per 100 kilo utöver vad de danska jordbrukarna i år erhöle för sin spannmål av danska staten enligt de nu fastställda priserna;

2) nr 23 i andra kammaren, av herrar *Elisson* och *Henrikson*, vari hemställts, att minimipris för åren 1918 och 1919 åsattes vete kr. 35:—, råg kr. 35:— och korn kr. 30:— per 100 kg. under i övrigt samma bestämmelser som år 1917;

3) nr 24 i andra kammaren, av herrar *Elisson* och *Henrikson*, vari hemställts, att minimipris för potatis för år 1918 bestämdes till kr. 8:— per hektoliter under i övrigt samma bestämmelser som år 1917;

4) nr 360 i andra kammaren, av herr *Nilsson* i Landeryd m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att utfästelse meddelades, att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke finge understiga 12 kronor per 100 kg.;

5) nr 153 i första kammaren, av herr *von Essen* m. fl., vari hemställts om sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition, att dels priset å korn, odlad inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län sattes till minst 38 kronor för fullt marknadsgill vara och 40 kronor för vara av bästa kvalité dels ock priset å under 1918 inom nämnda län odlad matpotatis icke finge understiga 12 kronor 50 öre per 100 kg.;

6) nr 359 i andra kammaren, av herr *Olofsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 204, att minimipriset för korn, som odlades inom de fyra nordligaste länen, nämligen inom Västernorrlands, Norr- och Västerbottens samt Jämtlands län måtte höjas till minst 36 kronor för 100 kg., samt att priset för potatis odlad inom samma område icke måtte understiga 14 kr. per 100 kg.;

7) nr 370 i andra kammaren, av herr *Olsson* i Rösta m. fl., vari hemställts, dels att minimipriset inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län vid inköp för statens räkning från odlare inom landet sattes till 38 kr. per 100 kg. för fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitéer gäve ett pris av 2 kronor högre eller således minst 40 kronor; dels att vid in-

*Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)* köp före den första juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad matpotatis priset icke måtte understiga 15 kronor;

8) nr 220 i andra kammaren, av herrar *Bäcklund* och *Lovén*, vari hemställdts, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av högst 500,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, med rätt att användas under år 1918, till upplysningsverksamhet och tillhandahållande av utsäde för rapsodlingens bedrivande, och att odlare av raps garanterades ett minimipris för odlad vara jämte garanti, att staten övertog det odlade rapsfröet till detta pris, samt att odlare av raps finge, till ett pris som bestämdes före odlingen, rätt att återköpa rapskakor i förhållande till den rapsfrömängd, som inlevererats till staten;

9) nr 154 i första kammaren, av herr *Ericsson, Aaby*, och nr 361 i andra kammaren, av herr *Olsson* i *Kullenbergstorp*, vari hemställdts, att riksdagen måtte dels bifalla Kungl. Maj:ts i proposition, nr 204, gjorda framställning, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, med beaktande av i motionerna angivna synpunkter, låta utreda, huruvida icke i vissa fall högre pris än de av staten fastställda lösningspris lämpligen skulle kunna medgivas vid inköp av vete, råg, korn och ärter, ävensom vidtaga de åtgärder, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återropade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och de av herr *Nilsson*, av herr *von Essen* m. fl. av herr *Olofsson* och herr *Olsson* i *Rösta* m. fl. väckta motioner medgiva, att utfästelse meddelades

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem åren 1918 och 1919 skördade partier vete, vilka till staten hembjödes före den 1 juni 1920, till ett pris av minst 39 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 41 kronor;

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem åren 1918 och 1919 skördade partier råg, vilka till staten hembjödes före den 1 juni 1920, till ett pris av minst 38 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 40 kronor;

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem år 1918 skördade partier korn, vilka till staten hembjödes före den 1 juni 1919, till ett pris av minst 33 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalitet gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 35 kronor;

dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av

under år 1918 skördade ärter priset icke finge understiga 55 kronor per 100 kg.; (Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke finge understiga 12 kronor per 100 kg.;

dels ock att för statens räkning från vederbörande tillverkare inköpa de partier torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos, som tillverkats av potatis av 1918 års skörd och till staten hembjödes före den 1 juni 1919, till pris, som fastställdes av en nämnd, utsedd på sätt Kungl. Maj:t skulle äga föreskriva, och vilket pris så avpassades, att potatisens odlare kunde påräkna ett pris av 8 kronor 50 öre per 100 kg. potatis med 18 % stärkelsehalt;

skolande samtliga utfästelser avse leverans fritt banvagn eller fritt ombord vid den järnvägsstation eller hamn, som vore närmast odlingsorten, samt å tid, som av staten närmare bestämdes;

2) att de av herr von Essen m. fl., av herr Olofsson och av herr Olsson i Rösta m. fl. väckta motioner, i vad de icke blivit besvarade genom vad utskottet i punkten 1 anført, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

3) att den av herrar Bäcklund och Lovén väckta motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att riksdagen måtte avslå de av herrar Månsson och Venerström, av herrar Elisson och Henrikson samt av herr Ericsson och av herr Olsson i Kullenbergstorp väckta motionerna.

Reservationer hade avgivits av, utom andra,

A) herrar *Fahlén, Hellström, Nilsson* i Landeryd och *Lundström*, vilka på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte etc. (= utskottet),

dels (= utskottet),
dels (= »),

dels att för statens räkning från odlare inom landet inköpa de hos dem för år 1918 skördade partier korn, vilka till staten hembjödes före den 1 juni 1919, till ett pris, som för korn, odlad inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län, sattes till minst 36 kronor per 100 kg. och för korn, odlad inom övriga delar av landet till minst 33 kronor per 100 kg. fullt marknadsgill vara, med förbindelse för staten att verkställa uppköpen med tillämpande av en prisskala, som för vara av bästa kvalité gäve ett pris 2 kronor högre eller således minst 38, resp. 35 kronor;

dels (= utskottet),

dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke finge understiga för potatis, odlad inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län, 14 kronor per 100 kg. och för potatis, odlad inom övriga delar av landet, 12 kronor per 100 kg.;

dels ock (= utskottet),

2) (= utskottet),

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

- 3) (= Utskottet),
4) (= »).

B) friherre *Hermelin*, mot vissa delar av utskottets motivering.

Herr *Forssmann*: Herr greve och talman, mina herrar! I sin den 24 febr. 1918 dagtecknade skrivelse till jordbruksministern, vilken skrivelse finnes avtryckt i jordbruksutskottets nu till behandling föreliggande utlåtande, ingår produktionskommittén i en undersökning av förutsättningarna för vår näringsproduktion under nuvarande tidsläge. Kommittén uppställer däri den grundsatsen, att uppmärksamhet särskilt bör ägnas sådana kulturväxter som per arealenhet räknat lämna den största avkastning i näringsvärde och gör i detta sammanhang det uttalandet, att sockerproduktionen inom riket bör drivas i sådan omfattning, att den täcker landets konsumtionsbehov, enär sockerbetan under för densamma lämpliga jordmäns- och klimatförhållanden lämnar det högsta näringsvärdet per arealenhet av alla våra i större utsträckning odlade växter.

Kommittén tillägger vidare att i detta syfte träffats avtal med betodlarna om ett väsentligt högre betpris än tidigare samt att kommittén föreslagit, att betodlingen skulle tillförsäkras viss mängd av landets mycket knappa tillgång på konstgödning.

Man frågar sig därför nu, om dessa åtgärder visat sig tillfyllest för att åstadkomma en betodling innevarande år, som täcker landets behov av socker.

Tyvär har icke så varit fallet. Teckningen till betodling är visserligen icke avslutad, men man kan dock förutse, att en minskning i arealen av cirka 3,000 hektar kommer att uppstå.

Även om skörden skulle bli lika god som förra året, vilket på grund av knappheten på konstgödning är synnerligen tveivelaktigt, så betyder detta en minskning av sockerproduktionen av minst 10 %.

Som bekant nedsattes sockerransonen för innevarande konsumtionsår till 12 kilogram från 13 nästföregående år, och all sannolikhet talar för en ytterligare nedsättning av ett eller annat kilogram till kommande år. Det är ingen angenäm utsikt för den svenska allmänheten.

Sockerkonsumtionen visar under de senare åren en kontinuerlig nedgång. Från år 1915, då densamma var 31,36 kilogram per invånare sjönk den 1916 till 27,3 kg. och 1917 till 22,5 kg.

För tiden 1 april 1918—1 nov. 1919 skulle den disponibla sockerkvantiteten medgiva en förbrukning av c:a 21 kg. pr invånare och år, under antagande att skördeutbytet per arealenhet bliver detsamma som föregående år och importen bliver proportionellt lika med importen 1917.

En sämre skörd eller minskad import, som båda ligga inom möjlighetens för att icke säga sannolikhetens gränser, nedsätta ytterligare den till konsumtionens förfogande stående sockermängden. Ihågkommas bör också, att det importerade sockret är c:a 4 gånger så dyrt som det inhemska. Den otillräckliga tillgången på socker

är emellertid synnerligen beklaglig *just nu* under den allmänna knappheten på livsförnödenheter och dessas oerhört uppskruvade pris, *dels därför*, att sockret även med nuvarande förhöjda pris av c:a 90 öre pr kilogram med hänsyn till dess höga näringsvärde är ett synnerligen billigt näringsämne, ja, bland de billigaste som finnas, *dels emedan* det med den nuvarande stora bristen på fettämnen är särskilt viktigt för folknäringen att hava största möjliga tillgång på socker, som bättre än alla andra födoämnen ägnar sig att ersätta fettet i den mänskliga organismens hushållning. Därtill kommer att avfallet från betorna vid sockerfabrikationen, blast, betmassa och melass, är synnerligen värdefullt som fodermedel och i näringsvärde uppväger fodervärdet av en hektars veteskörd, kärna och halm tillsammans tagna.

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Dessa avgörande skäl för höjandet av sockerproduktionen i vårt land synas dock ej trängt in i den stora allmänhetens medvetande; man är nämligen ännu mest böjd att betrakta sockret som en lyxartikel. Ja, man kan med anledning av föregående riksdags beslut i sockerfrågan, som mycket bidragit till den nuvarande sockerbristen, sätta i fråga, om ens riksdagens ledamöter i gemen hava full förståelse för denna frågas vikt.

Nu invänder man kanske, att betodlarna i år genom regeringens och riksdagens medverkan fått sig tillerkända det betpris, de själva begärt. Javäl, det är så. Emellertid hava vissa andra från regeringens sida sedermera vidtagna åtgärder motverkat det syfte, man haft med betprisets höjning. Då betpriset är beräknat med hänsyn till de minimipris, som gällde för spannmål och potatis år 1917, har naturligtvis betodlingens räntabilitet i förhållande till odlingens av dessa produkter försämrats, därigenom, att nya med cirka 30 % höjda minimipris nu för dem ställts i utsikt, under det betpriset bibehålles oförändrat. Det är inte nog att fastställa ett pris, till vilket betodling kan bedrivas utan förlust absolut taget, man måste även taga hänsyn till densamma relativa bärighet, ty endast då kan fastställas ett pris, till vilket man också är villig odla betor i önskvärd utsträckning.

Sedan produktionskostnaderna fastställdes hava också vissa av dem såsom arbetslöner, järnvägsfrakter etc. ökats rätt väsentligt och förryckt kalkylen.

Följden har heller icke uteblivit. Skall den statliga regleringen av sockerproduktionen fortvara, synes det mig därför vara nödvändigt, att priset å betorna bestämmas på samma gång som och i riktig relation till alla jordbrukets övriga produkter, och bör denna prissättning icke ske för tidigt, utan så att den gjorda kalkylen fortfarande är i huvudsak giltig vid tiden för betkontrakteringen. Givetvis böra också prisen å de olika produkterna avvägas med hänsyn till den ur folknäringens synpunkt önskvärda omfattningen av vars och ens odling. För min del tvekar jag emellertid icke att uttala, att jag anser, att man skulle på ett mera verksamt sätt befordra en tillräcklig sockerproduktion, om man lossade den tvångströja, vari staten insnört sockerhanteringen och överlämnade åt betodlarna och socker-

(Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

industrien att ombesörja en sådan under friare former. Nödig kontroll från regeringens sida behövde därigenom icke uteslutas. Att däremot riksdagen, låt vara indirekt, skall votera om betpriset är en oegentlighet, som icke hittills medfört något gott och säkerligen ej heller kommer att göra det i framtiden. Det är ledsamt att sålunda nödgas konstatera, att vår sockerpolitik varit misslyckad även i år liksom förra året, men resultatet av densamma talar ett ojävigt språk.

Vikten av att vår folknäring tillföres tillräcklig mängd socker särskilt under nuvarande förhållanden har föranlett mig, herr greve och talman, att göra dessa erinringar, under förhoppning att de måtte bidraga till ett bättre ordnande av landets sockerproduktion. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Hellström: Herr greve och talman, mina herrar! Den nu föreliggande kungl. propositionen har föranlett icke mindre än 10 olika motioner. I tre av dessa motioner, som framkommit från Norrland, framhålles olämpligheten av att man för hela vårt vidsträckta land skulle fastställa samma minimipris för alla olika skördeprodukter. Beträffande korn och potatis påyrkas, att man skall sätta något högre pris för de fyra övre länen än för övriga delar av landet. Jordbruksutskottet har icke gått med på någon av dessa motioner, utan desamma ha endast föranlett ett förslag från jordbruksutskottets sida, att minimipriset på potatis skall höjas över hela linjen med 2 kr. Emellertid ha herr Fahlén och jag i denna kammare och ett par reservanter även i andra kammaren framställt ett förslag, enligt vilket minimipriset på korn och potatis skulle beräknas några kronor högre per 100 kg. i de norrländska länen, och jag skall tillåta mig att med några ord motivera den framställning vi sålunda kommit med.

Då det gäller att taga ståndpunkt i denna fråga, måste man naturligtvis göra klart för sig, vad som är syftemålet med de åtgärder man ämnar vidtaga och sedan undersöka, huruvida man med de föreslagna åtgärderna kan vinna detta syftemål. Det framgår såväl av den kungl. propositionen som ock av produktionskommitténs förslag, som ligger till grund för den kungl. propositionen, att man med förslaget om fastställande av minimipris före produktionsperiodens början har avsett att så mycket som möjligt stimulera produktionen av dessa för vår folknäring viktiga produkter. Detta har man ansett sig vinna icke blott genom att fastställa minimipris utan även genom att ställa dem så höga, att de under normala förhållanden fullt täcka produktionskostnaderna. Om herrarna slå upp sista sidan i utskottets betänkande, skola herrarne där finna en tabell, som innehåller en sammanfattning av de produktionsberäkningar, som ligga till grund för kommitténs förslag. Man finner där beträffande produktionen av korn och potatis, att produktionskostnaderna för korn utan konstgödsling — sadana som förhållanden nu äro på konstgödselmarknaden får man icke räkna med någon sådan — utgöra i Skåne 30 kr. 41 öre pr deciton och i mellan-Sverige 28 kr. 62 öre. Produktionskommittén har icke tagit medelålet av

dessa beräkningar utan siffran 33 kr. För potatis har produktionskommittén kommit till en produktionskostnad av 8 kr. 54 öre i Skåne och 9 kr. 40 öre i mellan-Sverige. Även här har produktionskommittén icke tagit medeltalet, utan den har gått betydligt högre och föreslagit ett pris av 10 kr. 50 öre. Att kommittén föreslagit ett så högt pris motiverar den med, att man velat att icke endast de som arbeta under gynnsamma och fullt normala förhållanden skola få skälig ersättning för sina produkter utan även de som arbeta under mindre gynnsamma förhållanden. En bidragande omständighet har också varit, att man ansett, att de pris man kommit till varit för låga beträffande Norrland. Om man fasthåller just den grundsatsen, att man bör sätta minimipriset så högt, att det under alla förhållanden täcker produktionskostnaderna, bör man naturligtvis taga hänsyn till produktionskostnaderna sådana de te sig i olika delar av landet. Det är icke rätt att göra som produktionskommittén gjort i detta fall och åtnöja sig med beräkningar, som gjorts för Skåne och mellersta Sverige, och beträffande Norrland säga, att man visserligen har klart för sig, att produktionskostnaderna där äro mycket högre, men att man, då man saknar möjlighet att kunna bestämma dessa kostnader i detalj, föredragit att höja minimipriset för motsvarande produkter över hela landet. Naturligtvis kunna producenterna i södra och mellersta delarna av landet bliva mycket tillfredsställda med ett sådant sätt att lösa frågan men icke producenterna i de nordligare delarna. Följden av ett sådant sätt att lösa frågan blir, att producenterna i de södra och mellersta delarna av landet komma att få ett minimipris, som ligger i övre ändan av, ja till och med över själva produktionskostnaden, under det att producenterna i andra delar av landet få ett minimipris, som ligger i nedre kanten av produktionskostnaden eller i vissa fall under densamma.

Nu har man försvarat sig med, att man icke haft produktionsberäkningar att stödja sig på från Norrland. Men sedan den kungl. propositionen avgivits till riksdagen har Västernorrlands hushållningssällskaps förvaltningsutskott ingått till Kungl. Maj:t med en framställning, i vilken meddelas produktionsberäkningar, som verkställts av sakkunniga inom länet, och de hava kommit till ett produktionspris av över 41 kr. för korn och närmare 12 kr. för potatis. Det är ju alldeles givet, att produktionskostnaden måste ställa sig betydligt högre i de norra delarne än i de södra delarne av landet. Detta beror icke så mycket på, att man icke får lika stor avkastning där uppe som där nere, utan fastmera på att jordbruket i Norrland i tekniskt avseende står på en låg standpunkt, så att man icke i tillräcklig utsträckning kommit att begagna sig av arbetsbesparande maskiner. Konkurrensen med industrien har gjort, att arbetskostnaden blivit synnerligen hög, vilket föranlett att produktionskostnaderna blivit genomgående högre i Norrland än i södra delarna av landet, och redan denna omständighet torde vara tillräcklig att göra en betänksam mot den prissättningspolitik, som produktionskommittén följt.

*Om minimipris
å brödsåd
m. m.
(Forts.)*

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Men det är även en annan omständighet som gör, att man blir ännu mer betänksam, och det är verkningarna av den av staten hittills följda prissättningspolitiken på jordbrukets område. Som kammarens ledamöter ha sig bekant, ha vi haft samma maximipris för hela landet, och detta har verkat synnerligen ogynnsamt i Norrland. Jordbrukarne i Norrland ha varit vana att räkna med att, då de sälja sina produkter, få ett något högre pris än motsvarande produkter betingade i södra delarna av landet. På grund av att Norrland i stort sett är ett underskottsområde och på grund av att industrien där fått en så stor utveckling kan icke jordbruket där förse befolkningen med nödiga jordbruksprodukter, utan sådana måste införas från södra delarna av landet. Därvid tillkommer fraktkostnad och priset blir därför något högre än vad jordbrukarna i södra delarna av landet få för motsvarande produkter. Om man nu sätter maximipris och minimipris lika för hela landet, bortfaller denna fördel, och detta har också föranlett mycket stort missnöje bland jordbrukarna i Norrland, särskilt med hänsyn till prissättningen på potatis. Herrarna kunna tänka sig, huru det skall kännas för jordbrukarna, som producera potatis av god beskaffenhet, att då de skola sälja sin potatis få 5—6 och i vissa fall ända till 10 kronor mindre per 100 kg. än det pris, till vilket livsmedelsnämnden kan tillhandahålla samma mängd potatis från södra delarna av landet. Och då är det att märka, att den potatis, som man transporterar upp till Norrland från Södra Sverige, i allmänhet är av sämre beskaffenhet än den, som produceras där uppe. Då detta påpekades i jordbruksutskottet, var det en skåning som sade: »Ni skola icke inbilla Er att vi ha sämre potatis i Skåne än i Norrland, men Ni förstår, att den bästa potatisen behålla vi själva och skicka den sämre dit upp.» Det har numera blivit klart såväl för konsumenterna som även för jordbrukarna, att den bättre potatisen, som produceras där uppe, säljes 5 à 10 kr. billigare än den sämre som transporteras dit upp från södra delarna av landet. Om herrarna tänka sig in i den situation, som statens prissättningspolitik föranlett där uppe, tror jag, att åtminstone de av herrarna som äro jordbrukare skola finna det ganska förklarligt, i fall jordbrukarna där uppe säga sig: då staten följer en sådan prissättningspolitik, bry vi oss icke om att utvidga varken odlingen av korn eller potatis. Vi få ju mindre betalt för våra skördeprodukter än motsvarande vara betingar, då den kommer upp från södra Sverige. Låt dem då transportera upp dessa varor från södra Sverige.

Nu har dessutom erfarenheten i vinter givit ett ytterligare stöd häråt i det att fodertillgången varit mindre god och priset på hö i hög grad uppdrivet. Då bolagen fortfarande behöva köpa mycket hö för sin drift, är det helt naturligt, att det för jordbrukarna framstått såsom förenat med en klok hushållning att icke lägga om sitt jordbruk så, att de plöja upp gamla vallar, utan att de, i stället för att öka produktionen av korn och potatis, bibehållit jordbruket vid det gamla eller kanske till och med utökat foderproduktionen på bekostnad av spannmål och potatis.

Har man nu genom den prissättningspolitik, man följt, vunnit vad man avsett? Jag är säker på, att, herrarna skola giva mig rätt uti, att syftemålet icke kan vinnas på detta sätt. Nu kanske någon av herrarna skulle vilja invända, att spannmåls- och potatisodling förekommer i så liten utsträckning i Norrland, att, även om man begått ett misgrepp, det icke betyder så mycket för folkhushållningen i det stora hela. Det är en uppfattning, som särskilt i de södra delarna av landet är vitt utbredd, och jag skall därför be att med några ord få belysa, huru det ställer sig i detta avseende.

Jag har gått igenom de jordbruksstatistiska uppgifterna beträffande skörden och tagit åren 1913—1915, således icke krisåren, för att man icke skulle kunna säga, att jag kommit med onormala siffror. Därav framgår, om vi nu endast fästa oss vid korn, att det av denna vara i Norrland producerats 1,490,000 deciton och i övriga Sverige 2,097,000 deciton. Av landets hela kornskörd har sålunda icke mindre än $\frac{1}{3}$ producerats inom Norrland. Härav framgår tydligt, att det icke är av liten betydelse för folkhushållningen i dess helhet, ifall man genom statens prissättningspolitik åstadkommer en nedsättning eller utvidgning av kornodlingen i Norrland. Förutsättningarna för en lönande kornodling i Norrland äro icke så dåliga under normala förhållanden, men som saken nu utvecklats sig fordras det för att det skall kunna bli en sådan, att den jordbrukande befolkningen får klart för sig, att kornodling lönar sig bättre än foderproduktion, och därför fordras det något högre pris i Norrland än i de övriga delarna av landet.

Går jag sedan över till potatisen, visar det sig, att även den odlingen har mycket stor betydelse i Norrland. Jag skall även här nämna några siffror, men för att icke trötta kammaren, skall jag icke taga många. Om man sätter potatisskördens värde i förhållande till spannmålsskördens värde, visar det sig, att potatisodlingen från denna synpunkt sett har en ofantligt mycket större betydelse för Norrland än för de övriga delarna av landet. På 1,000 kr. värde i spannmål kommer, om jag tager medeltalet för åren 1913—1915, ett värde i potatis av: för det övriga landet 184 kr. och för Norrland 487 kr. Jämför jag detta med de delar av landet, där potatisodlingen har sin största ubredning, exempelvis i Kristianstads och Blekinge län, så kommer jag på ett värde av 1,000 kr. i spannmål till ett värde i potatis av för Kristianstads län 339 kr. och för Blekinge län 510 kr., under det att på ett värde av 1,000 kr. i spannmål kommer ett värde i potatis av: för Västerbottens län 554 kr. och för Jämtlands län 592 kr. Också uppgår potatisskördens värde för de nämnda åren 1913—1915 till icke mindre än 15 % av hela landets potatisskörd.

Men som förhållandena nu ställa sig här i landet, är det även en annan omständighet, som gör, att jag tror, att det skulle vara mycket oklokt att negligera de skäl som framkommit från Norrland, och det är, att, då Norrland i stort sett är ett underskottsområde, måste man alltid sjöledes eller per järnväg föra upp betydande kvantiteter jordbruksprodukter till Norrland. Nu veta vi ju, huru överansträngda våra järnvägar äro, huru höga kostnaderna

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

ställa sig vid järnvägstransporter och huru svårt det är att få järnvägsvagnar. De av herrarna som behövt skaffa sig kalk, torvströ eller annat torde veta, huru lång tid det tager. Om man beställer en järnvägsvagn, kan det dröja veckor eller månader, även om man med mycket besvär lyckats få löfte om en sådan. Då förhållandena äro sådana, är det klart, att man bör söka så mycket som möjligt uppmuntra den inhemska produktionen i Norrland redan av hänsyn till att järnvägarna äro överansträngda, ett förhållande som sannolikt kommer att bli ännu värre under den närmaste tiden. Vi ha ju endast en enda järnväg som går genom hela Norrland och den sträcker sig över 100 mil. Om nu genom statens prissättningspolitik det ordnas så, att den över hövan anstränges av livsmedelstransporter söder ifrån, bör det tydligt och klart påpekas, att det icke är försvarligt att ordna det så, att vi nästa år komma i en ännu värre situation.

Jag tycker, att det är synnerligen goda skäl, som från norrländsk synpunkt anförts för, att vi skola sätta något högre pris för huvudgrödorna där uppe, d. v. s. korn och potatis. Olika motionärer hava kommit med olika förslag i detta avseende. Reservanterna hava emellertid gått på det lägsta av de framkomna förslagen, d. v. s. en höjning av 3 kronor per 100 kg. för korn och 2 kronor per 100 kg. för potatis. Vi ha nämligen resonerat så, att det därvidlag icke så mycket gäller att få transportkostnaderna ersatta, utan snarare att åtgärder vidtagas från statens sida, som visa, att den vill frånträda den prissättningspolitik, som hittills följts, med samma pris i Skåne och Norrland. Jordbruksutskottet har endast en invändning häremot, och den är, att det skulle bli förenat med stora svårigheter för kontrollen. Vilka skulle då dessa svårigheter vara? Jo, det skulle ju kunna finnas åtskilliga lantbrukare, som, då de skulle avstå korn eller potatis till staten, kunde komma på den idén att vända sig till vänner i södra och mellersta delarna av landet för att där köpa upp korn och potatis och transportera upp varorna till sina magasin och som sedan, när de hembjöde sina varor till staten, även skulle hembjuda det korn och den potatis, som transporterats dit upp. Då man vet, huru höga både sjöfrakterna och järnvägsfrakterna ställa sig för närvarande, måste man väl säga, att detta är ett skäl, som i ordets allra eminentaste mening måste betecknas som ett fattigdomsbevis i fråga om skäl. Huru skulle lantbrukarna kunna giva sig till att med nuvarande fraktkostnader transportera upp produkter och föra dem till sina magasin för att sedan sälja dem till staten för 2 kronor högre pris beträffande potatis eller 3 kronor högre beträffande korn? Det täcker ju icke på långt när transportkostnaden och ännu mycket mindre den risk, som härmed skulle vara förenad.

Då det sålunda icke finns något skäl att motsätta sig bifall till denna framställning från så gott som alla Norrlandsrepresentanternas sida, och då ett sådant bifall vore i mycket hög grad ägnat att främja produktionen av livsförnödenheter inom vårt land, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till den av herr

Fahlén och mig m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reserverna- *Om minimipris
å brödaäd
m. m.*
tionen.

(Forts.)

Herr Lindblad, Ernst: Det är att märka, att nu föreliggande förslag beträffande spannmål stadgar *inköpstväng* från kronans sida gentemot den enskilde producenten. Detsamma gäller även beträffande s. k. fabrikspotatis d. v. s. torkade produkter, stärkelse m. m. Men ifråga om matpotatis gäller, att blott när kronan finner behöfligt att för sin räkning inköpa potatis av de enskilda producenterna, då gäller ett visst minimipris. Detta är ju sålunda icke allmänt gällande minimipris, ty som sagt, det är endast, när staten för sina behov nödgas köpa, och sålunda kan det för andra fall bli andra pris. Nu påyrka motionärerna från Norrland, och efter dem 4 reservanter, att ett högre pris skall fastställas som minimipris för Norrlands fyra nordligaste län. Jordbruksutskottets majoritet har enat sig om att gå med på en förhöjning av de föreslagna potatisprisen för hela riket, ty man har en erfarenhet i år, som visar olämpligheten av, att ett för lågt minimipris sättes: Det uppmuntrar icke odlingen i tillräckligt hög grad. Men steget därifrån till ett så väsentligt högre pris särskilt för Norrland har utskottsmajoriteten icke velat taga, och jag tror, att det är välbetänkt. Ty det är att märka, att dessa pris nu sättas i så god tid, att knappast ännu någon potatis är satt och man vet ingenting om, hur skörden kan bli, och icke ens hur stor utsädesmängd och hur stor åkerareal som kommer att användas.

Så är det däremot icke, beträffande eventuella *maximipris*. Dessa kunna först sättas sedermera, när skörden är bekant och man lämpligen kan avväga maximipriset efter de olika orternas behov. Det kan mycket väl tänkas — ty när det gäller jordbruksförhållanden har man att räkna med synnerligen många obekanta — att exempelvis i Norrland skördeomständigheterna äro gynnsamma, under det att i mellersta och södra Sverige potatisskörden utfaller sämre, än man kunnat hoppas. Det är ingen som på förhand vet detta. Men när man tvingas att fastställa minimipris redan nu, är det ju lämpligt att icke fastställa olika pris för olika orter, utan hellre uppskjuta sådan prisbestämning, tills man kommer in på frågan om maximipris. Då blir det tillfälle för norrlänningarna att föra sin talan. Detta är givetvis bättre, och utskottet har även antytt sin uppfattning därom. Under vanliga förhållanden må gärna Norrland få ha ett högre maximipris, men att nu fastställa ett olika minimipris på potatis för Norrland mot övriga delar kan icke anses lämpligt. Vi ha dock erfarenhet från i fjol. Då föreslog utskottet ett lägre pris, än Kungl. Maj:t hade föreslagit, men detta blev oriktigt, ty man kan icke så långt i förväg göra några som helst beräkningar, hur skörden kommer att te sig. Därför är det bättre att gå en medelväg, med ett relativt högt maximipris gällande överallt, om man verkligen vill försöka driva fram odlingen. Tills vidare får man då åtnöja sig med vad utskottet föreslagit. Vi ha ju dock gått högre än Kungl. Maj:t, då vi

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

föreslagit ett generellt pris av 12 kronor per 100 kg. för potatis. Det är väsentligt högre än fjolårets riksdag beslöt. Av denna anledning ber jag, herr greve och talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fahlén: Den näst föregående talaren förklarade som sin mening, att när man fastställde minimipris på potatis, man borde sätta dem ganska höga. Men, om jag fattade honom rätt, förklarade han, att en ökning för Norrlands vidkommande vore rent av orimlig, eller hur orden föllo.

Han förbisåg då helt och hållet den förutsättning, som ligger bakom den reservation, till förmån för vilken herr Hellström nyss hade ett uttömmande anförande. Förutsättningen för detta högre pris för Norrland är ingenting annat än de högre produktionskostnaderna där. Och så vitt jag vet, har ingen inom utskottet bestritt riktigheten av detta faktum. Det hänför sig icke endast till denna landsdels avlägsenhet från de centrala delarna och de därav föranledda ökade transportkostnaderna för allt, som erfordras för en rationell jordbruksskötsel t. ex. kalk och dylikt, utan det beror också på de i Norrland obestriddigen ökade arbetskostnaderna. Om alltså det är ett obestriddigt faktum, att produktionskostnaderna äro större i Norrland än i mellersta och södra Sverige, borde väl också slutsatsen lika obestriddigt vara den, att då det gäller att fastställa minimipris — så framt man med minimipris avser att åstadkomma ökad produktion — man måste sätta minimipriset högre i Norrland än i övriga delar av landet. Det synes mig så axiomatiskt, att det näp- peligen är möjligt att bestrida det.

Nu säger produktionskommittén, att den icke kunnat göra någon beräkning rörande produktionskostnaderna i Norrland. Det förefaller mig något underligt. Kommittén säger, att det icke finnes tillräckligt bokföringsmaterial för att draga några slutsatser i det hänseendet. Jag tror icke, att detta vore så omöjligt, därest produktionskommittén hade haft till hands det material, som finnes. Möjligen kan det bero på, att produktionskommitténs arbete forcerats så mycket, att den icke haft tillfälle att förskaffa sig det material, som erfordrats. Men min bestämda övertygelse är, att i så absolut saknad av material, som produktionskommittén, efter vad det vill förefalla, tyckes anse, äro vi dock icke. Hade den begagnat detta material, skulle kommittén ovillkorligen nödgats komma till ett annat resultat beträffande Norrland än vad som framgår av dess siffror rörande södra och mellersta Sverige.

I fjol, när denna fråga förelåg för riksdagen, hade det ytt- rats till statsrådsprotokollet, att korn var en art av brödsäd, som endast undantagsvis användes till människoföda. Ärendet blev då återmitterat från kamrarna till utskottet, som fann sig föranlåtet att föreslå minimipris för korn närmast med avseende på brödsädsproduktionen i Norrland. Detta förslag antogs av riksdagen. Nu tror jag, att vi lärt oss, att korn är en högst betydande brödsäd åtminstone för Norrland. Vi kunna absolut

*Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)*

ej undvara korn åtminstone i Norrland, ty i denna landsdel odlas mycket korn och där lever man i fråga om brödsäd företrädesvis på korn. Det är följaktligen synnerligen angeläget, att från statsmakternas sida särskilda åtgärder vidtagas, så att produktionen av korn icke nedgår. Jag ber särskilt att i likhet med den förste ärade talaren få understryka, att det här icke är fråga om enbart en Norrlandsangelägenhet. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det är en allmän riksförsörjningsfråga och icke någon speciell ortsfråga. Det är ju alldeles uppenbart, att om produktionen i Norrland skulle minskas i någon betydande grad, så måste det underskott, som uppstår täckas från andra delar av landet. Då kan envar lätt finna huru konsekvenserna eventuellt skulle te sig.

För övrigt ber jag få upprepa det påpekande, som också gjordes av den förste ärade talaren, nämligen att Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har låtit personer, förtrogna med förhållandena och i hög grad sakkunniga på detta område, göra en beräkning rörande produktionskostnaderna för bl. a. korn och man har därvid kommit till en siffra av 41 kronor 20 öre. Är det då för mycket, att man här beslutar sig för att sätta ett minimipris för de fyra norrländska länen av 36 kronor? Jag tror det sannerligen icke. Men sätter man priset lägre, kan det hända, att man riskerar, att produktionen nedgår långt under vad man kanske nu vill tänka sig, och det vore bedrövligt isynnerhet efter förra årets erfarenhet, då foderodlingen slog fel och det sedan visat sig, att det varit långt fördelaktigare att producera kreatursfoder i större utsträckning. Jag tror man kan befara, att utvecklingen nu skulle kunna gå i den riktningen till skada för folkförsörjningen.

Jag skulle icke låta uppehålla mig vid den invändning utskottet gjort rörande svårigheten att kontrollera dessa förhållanden. Jag betecknar detta som ett fullständigt svepskäl. Även om det skulle inträffa, att import av brödsäd till Norrland från andra delar av landet skulle ifrågakomma, så lär icke någon kunna påstå, att icke rent fiskaliskt man skulle kunna råda bot på försök att därvidlag kringgå minimiprisbestämmelserna. Det synes mig följaktligen icke vara ett skäl av det ringaste värde i denna fråga.

Men vi hava en erfarenhet, som icke ligger så långt tillbaka. Det var när det maximipriset på potatis fastställdes till 8 kronor 50 öre. Då skickade folkhushållningskommissionen potatis till Västernorrlands län från södra delarna av landet, underhållig i jämförelse med den på orten producerade, och begärde 14 kronor 50 öre per hektoliter. Då säger jag som den förste ärade talaren: Är det underligt, om lantmannen känner sig helt besviken, när han kommer i den ställningen, att han skall konkurrera under sådana förhållanden? Där ser man vad frakten till Norrland betyder. Detta är det mest eminenta bevis på, att dåvarande maximipris var för lågt även för Norrlands vidkommande, och man kan därav med skäl draga den slutsatsen, att även nu ifrågavarande potatispris måste anses allt för lågt för Norrland med hänsyn till den ökade produktionskostnaden. Därtill kommer beträffande potatisen, att det ännu icke är fråga om

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

något obligatoriskt minimipris, utan det pris som fastställes, skulle endast gälla under förutsättning, att staten finner sig nödsakad att inköpa varan eller behöver den, då däremot beträffande brödsäden saken är en annan. Där har man rätt att erbjuda sin vara till försäljning, och är då för varan garanterad ett minimipris.

Herr greve och talman, jag ber få yrka bifall till den av mig och herr Hellström m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag har endast begärt ordet för att göra ett yrkande, som går ut på bifall till utskottets hemställan, men med den ändring i den delsats, som förekommer först på sidan 33, att den skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»dels att vid inköp före den 1 juni 1919 för statens räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke må understiga för potatis, odlad i Norrland och Dalarne, 12 kronor per 100 kg. och för potatis, odlad i övriga delar av landet, 10 kronor 50 öre per 100 kg.»

Av den diskussion, som förts i ärendet, lika väl som av den utredning, som föregått denna frågas behandling, förefaller det mig, som om det givits tillräckliga skäl för en olika prissättning för potatis i landets övre delar och dess nedre delar. Å ena sidan ligger väl frågan så, att det yrkande, som åtskilliga Norrlandsreservanter inom utskottet framställt med avseende å priset, omöjligt, så vitt jag förstår, kan bli riksdagens beslut. I fråga om priset kommer det väl att väga inom riksdagen mellan å ena sidan det av Kungl. Maj:t föreslagna och av ett antal reservanter tillstyrkta priset 10 kronor 50 öre per 100 kg. och å andra sidan det av utskottet föreslagna, 12 kronor för hela landet. Vid sådant förhållande förefaller det mig såsom en rimlig medelväg, för att åstadkomma den möjligast rättvisa anordningen, om man tager det av Kungl. Maj:t föreslagna, på utredningen i fråga om produktionskostnaderna grundade priset för landets sydligare delar och det av utskottet föreslagna priset för Norrland och Dalarne. Att sätta priset högre för de sydligare delarna av landet, än oundgängligen betingas, kan icke vara lämpligt och riktigt samt skulle försvåra och fördyra produktionen av sockerbeter och i sammanhang därmed av socker, och detta kan icke, så vitt jag förstår, vara något landets intresse.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till det av mig framställda yrkandet, innefattande den ändring i den nyss angivna delsatsen, jag uppläst. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson, Gerhard: Herr talman! Då jag vid behandlingen i utskottet av denna fråga anslutit mig till den reservation, som är framlagd av herr Nilsson i Tånga m. fl., har jag gjort det därför, att för mig den bestämmande synpunkten varit, att potatisen är en nödvändighetsvara av allra oundgängligaste slag för den stora massan av arbetare i landet och att det således från denna synpunkt icke skulle kunna försvaras, att man ökade priset på denna

vara mer, än vad som är oundgängligen nödvändigt. Produktionskommittén har ju beräknat kostnaderna för produktionen av potatis, och jag kan icke på något sätt finna, att de siffror, som kommittén kommit till, äro för låga i fråga om de olika slagen av kostnader. Tvärtom tror jag, att mina medreservanter ha rätt i, att dessa siffror ligga i överkanten av det behöfliga. Då det nu är på det sättet, och denna livsförnödenhetsvara är i det speciella läget, att den för hela landets stora arbetarbefolkning utgör en grundförutsättning för att denna befolkning skall kunna reda sig, så förstår man, att den synpunkten varit bestämmande för reservantgruppens uppfattning.

Herr Hellströms uttalande, att man finge lov att taga hänsyn till de kanske efterblivna förhållanden, under vilka jordbruket arbetar, föreföll mig vara närmast anknutet till förhållandena i Norrland, men skulle väl gälla även övriga delar av landet. Men det kan ju icke gärna vara något skäl för att man skall gå med på ökade minimipriser; ty förhållandet är väl i alla fall, att, i och med det samma man höjer minimiprisen, man på samma gång underhåller efterblivenheten, och det kan väl ändå icke vara meningen. Tvärtom bör man väl söka att genom andra medel åstadkomma en ökad produktion och en produktion av mera tidsenligt slag än den, som man här på några håll vill åberopa för att motivera högre minimipris.

En sak till skulle jag vilja påpeka, och det är, att, när produktionskommittén utgått från en arbetslön av 5 kronor 50 öre per dag, detta är en beräkning, som säkerligen är grundad på en känsla av att den jordbruksarbetande befolkningen skall stå på ett högre plan än tillföre. Kommittén har dock icke kommit till en högre siffra än 10 kronor 50 öre per 100 kilogram för potatis, utan ansett, att den vore tillräcklig för att motivera en sådan arbetslön. Men då utskottet föreslagit ett pris av 12 kronor per 100 kilogram, så är det i detta senare fall desto större anledning att, såsom reservanterna framhållit, dessa lantbruksarbetare verkligen erhålla en arbetslön av 5 kronor 50 öre per dag. Skulle så vara, att det visar sig, att man icke betalar så stor lön, har man icke någon rätt att förorda en ökning av minimipriset eller på något sätt ifrågasätta någonting dylikt.

Även om man kan tänka sig en sådan jämkning, som herr Ekman föreslagit, ber jag för min del, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte antaga Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Paulson, Paul: Herr talman! Då meningarna beträffande förevarande utskottsutlåtande äro delade, så äro de det närmast ifråga om minimipris å korn och potatis för dessa produkter odlade i de fyra norrländska länen. Utskottet har ingalunda underkänt riktigheten av det påståendet, att kostnaderna för produktionen äro väsentligt högre i Norrland än i övriga delar av riket, men, som utskottet anfört, har det närmast varit ur synpunkten av att kontrollen skulle bliva alltför svår, som man icke velat eller ansett sig kunna biträda förslaget härom. Det borde vara klart för en och var,

*Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)* att, om det skall fastslås högre pris på dessa produkter i vissa landsdelar, det också kräves rent av transportförbud eller bevis om varest varan är producerad, för att en sådan bestämmelse skall bli effektiv. Men en annan sak är, att här gäller det endast potatis, som staten inköper, och det torde väl ligga nära till hands, att staten i så fall knappast kommer att göra några inköp i de delar av landet, där priserna skulle sättas högre.

Det är en synpunkt, som man om icke alldeles förbisett, så dock i allt fall bra litet beaktat, nämligen den att de högre priserna på produkterna i Norrland, på grund av att produktionen där är mera dyrbar, icke skola regleras genom minimipriser utan genom maximipriser. Herr Fahlén anförde sålunda ett exempel, som han för sin del ansåg mycket talande. Det gällde en potatistransport till Norrland, potatisen var t. o. m. av lägre kvalitet och den betingade ett pris av 14 kronor och 50 öre per hektoliter, under det att jordbrukarna i den trakten på grund av maximipriset fingo nöja sig med betydligt lägre priser. Det var icke något minimipris, utan maximipriset, som då stod i vägen, och om detta sättes tillräckligt högt, torde det i det av herr Fahlén relaterade fallet icke hava funnits något hinder för att jordbrukarna fått så pass högt betalt för vad de velat sälja, att prisen på deras egen potatis blivit jämnställt med priset på a annan plats odlad potatis, som på grund av transportkostnader fördyrats. Jag vill även erinra därom, att det redan nu gäller för Norrland ett högre maximipris, och i detta fall betyder det således icke någonting alls vad minimipriset kommer att utgöra.

Herr C. G. Ekman ansåg, att man skulle kunna sätta minimipriset på potatis till 12 kronor i Norrland och till 10 kronor 50 öre i övriga delar av riket. Ja, men man må erinra sig, huru frågan om minimipris behandlades vid förra årets riksdag. Förhållandet var då det, att Kungl. Maj:t föreslagit minimipris av 7 kronor per hektoliter, under det att riksdagen nedsatte priset till 6 kronor. Oaktat potatisskörden under det gångna året får anses synnerligen riklig, har det i alla fall visat sig, att det för närvarande råder brist på potatis. Alltså torde därav framgå, att den åtgärden, att från riksdagens sida nedsättning skedde i minimipriset, ingalunda kan anses lycklig. Jag har från fullt initierat håll fått den uppgiften, och den förefaller mig mycket riktig, att, om vi under detta år skola kunna påräkna en skörd, jämförlig med förra årets, det torde vara nödvändigt, att ökning av potatisodlingen sker med 25 % utöver föregående år. Läger man då därtill, att vi i år knappast ha någon tillgång på konstgödsel, kunna herrarna väl förstå, att det behöves en ökning av kanske 150 % av förra årets odling, för att vi skola få en potatisskörd, som motsvarar fjolårets. Under sådana förhållanden förmenar jag, att det är vanskligt att sätta minimipriset lägre, än vad utskottet föreslagit.

Jag har redan vid ett annat tillfälle i denna kammare uttalat, att beträffande tillgången på livsmedel för folknäringen och dess tillgodoseende det första och viktigaste kravet icke är att försöka göra det billigt, utan framför allt att sörja för att det verkligen finnes

tillgång på livsmedel i landet, och ur denna synpunkt anser jag det vara synnerligen betänkligt att sätta minimipriset på potatis lägre, än vad utskottet här föreslagit.

Beträffande minimipriset på korn torde även därvidlag huvudsakligen kunna gälla, vad som anförts ifråga om potatis.

Jag ber alltså, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Herr greve och talman, mina herrar! Da jag vid den slutliga voteringen i utskottet biträtt den hemställan, som återfinnes såsom utskottets hemställan, skulle jag icke hava begärt ordet, därest icke herr Carl Gustaf Ekmaus yrkande så gott som framtvingat mig. Han gjorde nämligen ett yrkande, som i det närmaste sammanfaller med det yrkande, som jag sökte få fram i utskottet, men däri jag misslyckades; och det var först efter ett sådant misslyckande, som jag förenade mig med de ledamöter, vilka här dikterat utskottets hemställan. Jag ber att få påpeka, vad som flera gånger förut är sagt och påpekat, att det här icke är fråga om att fastställa minimipris i vanlig mening å potatis. Det är, såsom förut sagts, endast en förklaring att vid inköp före den 1 juni 1919 för *statens* räkning av under år 1918 skördad, väl sorterad potatis, avsedd till matpotatis, priset icke må understiga 12 kronor per 100 kilogram. Det är sålunda uteslutande vid *statens* inköp av matpotatis, som ett minimipris av 12 kronor skall betalas.

Jag har så noga det varit mig möjligt gått igenom produktionskommitténs redogörelse för beräkningarna över antagliga produktionskostnader rörande spannmål och potatis för år 1918. Som bekant, delar produktionskommittén vårt land i tre delar: först Skåne, vidare Götaland och Svealand med undantag av Skåne, och slutligen de norra delarna av riket. Med avseende på dessa senare delar säger produktionskommittén uttryckligen, att det icke varit möjligt att skaffa bokföringsmaterial för det norrländska jordbruket av den art, att därpå skulle kunna byggas kostnadsberäkningar, i likhet med vad för övriga produktionsområden varit fallet. Det är sålunda alldeles naturligt, att man får taga med varsam hand på det förslag, som här framlägges, då det gäller det egentliga Norrland. Men vad som gäller Norrland, gäller även i stort sett Dalarne. Det är därför jag för min del inom utskottet ansett, att, då det gäller sättandet av detta s. k. minimipris på potatis, *Norrland och Dalarne* hade bort jämsställas, en uppfattning, som jag dock icke inom utskottet kunde få majoritet för. Det var på grund härav som jag förenade mig i utskottets hemställan.

Huru litet man än känner till eller lyckats klarlägga produktionsförhållandena i Norrland och Dalarne, torde det dock vara alldeles givet, att produktionskostnaderna där äro *högre* än i övriga delar av riket. Jag tycker sålunda, att den omständigheten redan i och för sig är så pass talande, att utskottet borde hava kunnat föreslå ett högre s. k. minimipris för dessa delar än för det övriga landet. Då kan man fråga: huru mycket högre bör detta pris sättas?

Om minimipris
å brödsått
m. m.

(Forts.)

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Ja, inför denna fråga kan man ställa sig mycket tveksam, men för att vara på den *fullkomligt säkra sidan* torde man med bestämdhet kunna säga, att produktionskostnaderna äro åtminstone 1 krona 50 öre högre i dessa landsdelar än i de mellersta och södra delarna av riket. Ett s. k. minimipris för Norrland och Dalarne av 12 kronor torde sålunda i själva verket icke på något sätt få anses högt. Snarare är det för lågt än för högt.

Beträffande övriga delar av vårt land kan jag icke finna annat, än att produktionskommitténs beräkningar över produktionskostnaderna äro ganska naturliga, och jag har icke kunnat finna, att det för dessa delar av landet alldeles särskilt föreligger någon bestämd anledning att i detta sammanhang fixera något sådant högre miniminköpspris, då det gäller statsinköp. Min uppfattning är sålunda den, att Kungl. Maj:ts förslag borde godtagas, då det gäller andra delar av riket än Norrland och Dalarne, där ett högre s. k. minimipris av 12 kronor borde stipuleras. Med denna min uppfattning borde man ju möjligen biträda det yrkande, som herr Carl Gustaf Ekman framställt, men jag vill för min del icke göra det, av den anledningen att potatisfrågan för Dalarne är så otroligt viktig, att, om ett sådant yrkande möjligen skulle slå ut ett annat yrkande, som underlättar förhållandena i Dalarne, jag icke vill stå den risken, som ligger i att söka framkalla ett sådant sakernas läge.

Jag vill sålunda i det läge, vari frågan nu ligger, icke göra något yrkande, men har ansett mig böra säga, att jag inom utskottet uttalade en mening, som närmat sig den uppfattning herr Carl Gustaf Ekman uttalat.

Herr Lindblad, Ernst: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Ekman kom med ett särskilt yrkande. Jag visste icke då, att Dalarepresentanten skulle redogöra för, huru förhandlingarna gestaltat sig i utskottet och huru det där gått med det förslag, som där framfördes av honom. Jag finner det ganska naturligt, att dessa båda Ortsrepresentanter vilja maka under sin potatisgryta, men om det är lämpligt nu, vill jag lämna därhän, och det föreföll mig, som om den siste ärade talaren icke längre ville driva den mening, han i utskottet förfäktade. Jag tror också, att det vore olämpligt, ty det kunde riskeras, att man komme fram med det förslag, som här är väckt av herr Magnusson, och att det kunde bli riksdagens beslut, att det bleve ett generellt pris av 10 kronor 50 öre per 100 kilogram, vilket vore i högsta grad att beklaga, enär vi säkerligen då finge göra samma erfarenhet, som vi redan gjort i år, att t. ex. kålrötter köpas till mycket dyrare pris, än vad som är maximipris för potatis. Jag har själv sett annonser, i vilka man bjuder ut kålrötter för 20 kronor per 100 kilogram, och det är ju alldeles orimligt, då maximipriset på potatis är 10 kronor och 50 öre.

Här har ordats vitt och brett, att produktionskostnaderna äro väsentligt högre i Norrland än i det övriga Sverige. Ja, det kan väl så vara, men jag vill erinra om, att vi även i södra och mellersta Sverige genom bränslekommissionen fått högst väsentligt stegrade

arbetspriser, åtminstone om man måste använda lejd arbetskraft. Har man fast arbetsstyrka, kan det på grund av fjolårets städslförhållanden måhända vara någon skillnad, men vi veta icke vad lönerna bli i höst. Jag tror därför, att det är försiktigast, om man går fram med ett generellt minimipris för hela landet. Priset beträffande potatis påverkas nog mindre av arbetslönerna, än vad skörderesultatet påverkas av god och lämplig jord och bra väderleksförhållanden, och dessa kunna icke beräknas. Man vet, att understundom gäckas de mänskliga förhoppningarna ganska ordentligt och icke minst i fråga om skördeförhållandena.

Jag ber därför, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr statsrådet P e t e r s s o n: Herr talman, mina herrar! Det inses lätt av var och en, att, när staten griper in för att reglera priserna tvångsvis, man då rör sig på ett område som är så pass ömtåligt och grannliga samt ägnat att framkalla så olika meningar, att det icke alls är underligt om meningarna i någon mån bryta sig. Jag konstaterar i alla fall med tillfredsställelse, att samstämmigheten inom jordbruksutskottet rörande de priser, som Kungl. Maj:t föreslagit, har varit så pass stor som den varit. Här har ju i varje fall i stort sett rätt ganska stor enighet om Kungl. Maj:ts förslag till dessa minimipriser. I varje fall har intet yrkande inom utskottet framställts, som går under det förslag till minimipriser, som Kungl. Maj:t framställt. Jag sade, att jag konstaterade detta med tillfredsställelse, ty denna samstämmighet ger hopp om att man inom riksdagen skall komma till ett rätt så tillfredsställande resultat.

Den grundval, på vilken Kungl. Maj:t byggt sitt förslag, har varit produktionskostnaderna för de produkter, varom här är fråga, så långt det varit möjligt att under givna förhållanden få fram dessa produktionskostnader. Det är klart, att, då det gäller att fastställa vad som är produktionskostnader, man delvis åtminstone har att räkna med en del faktorer, som kunna vara ganska ovissa och vilka man icke har i sin hand. I synnerhet gäller detta, då man lever i en tid som denna, då växlingarna gå i så hastigt tempo. Det kan ju också icke vara annat än både riktigt och nödvändigt, att man vid bestämmandet av vare sig minimi- eller maximipriser tillser, att jordbruksnäringsen, som har en så oerhörd betydelse, i denna tid icke blir ställd i någon sådan undantagsställning, att jordbrukarna känna sig tillbakasatta och därigenom berövas lusten att arbeta och sätta in hela sin kraft på att åstadkomma det bästa möjliga.

Jag anser mig dock här böra betona, att lika viktigt som det är att man fattar sin ståndpunkt beträffande dessa minimipriser på en så säker grundval som möjligt d. v. s. på produktionskostnaderna och en därpå grundad skäligen vinst, lika viktigt är det också, att man avväger priserna på de olika produkterna på ett sådant sätt, att relationen dem emellan blir så långt det är möjligt riktig. Ett motsatt förfarande kan givetvis leda till och kommer att leda till, att den ena eller den andra viktiga grenen antingen skjutes alldeles åsido eller

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

också blir så pass tillbakasatt, att det kan bli till skada för produktionen av ett eller annat viktigt livsmedel. Det är också denna synpunkt, som Kungl. Maj:t och produktionskommittén i första hand vid avgivandet av sitt förslag följt, nämligen att priserna skulle bli så riktigt avvägda i förhållande till varandra och de olika produkterna, att produktionen icke bleve förryckt i en eller annan riktning. Det är just med häsyn till denna sak, som jag icke kan underlåta att uttala mina betänkligheter över, att jordbruksutskottet här frångått Kungl. Maj:t:s förslag och tillstyrkt ett annat pris, särskilt på potatis, än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag uttalar dessa betänkligheter särskilt på den grund, att det av utskottet föreslagna priset givetvis kan hava ett menligt inflytande bland annat på sockerbetsodlingen och den för hela landet viktiga sockerproduktionen. Den förste talaren tog upp denna fråga och ansåg, att det var synnerligen otillfredsställande, att icke priset på sockerbeter och prisen på andra jordbruksprodukter kunnat tas upp till behandling och bestämmas i ett sammanhang, och han betecknade detta års sockerpolitik som misslyckad liksom det föregående årets. Jag vill med anledning därav säga, att det ju knappast varit möjligt att få upp dessa frågor till behandling på en gång, i synnerhet som en utredning måste verkställas, innan Kungl. Maj:t framlade sitt förslag om minimiprisen; och innan denna utredning förelåg måste ett pris fastställas på sockerbeter och en överenskommelse träffas mellan sockerbruken och resp. betodlare, och vid tiden då detta bestämdes ansågs, som herrarna torde hava sig bekant, att det pris, som man då träffade överenskommelse om, var ett ganska tillfredsställande pris, som innehöll just vad betodlarnas representanter hade begärt, med någon liten variation visserligen — men i sak överensstämde det fullt med vad de hade begärt. Sedermera har det visserligen visat sig, att teckningen för sockerbetsodlingen icke har ökats, utan att den snarare i någon mån minskats, och detta beror icke på att priset å sockerbeter sattes för lågt i förhållande till nu föreslagna pris å andra jordbruksprodukter, utan på en hel del samverkande omständigheter, vilka, om jag skulle gå in på dem, skulle föra mig alldeles för långt.

Emellertid återkommer jag till den viktiga omständigheten, att man icke får och icke bör förbise vikten av ett riktigt avvägande mellan priset å sockerbeter, å ena, och priset å potatis och andra produkter, å andra sidan, och om nu en mer eller mindre avsevärd förhöjning av potatispriset skulle komma till stånd, så, om det icke inverkar på detta årets odling, kommer det nog att verka menligt på sockerbetsodlingens framdeles. Jag anser mig böra i detta sammanhanget meddela kammaren ett yttrande, som folkhushållningskommissionen har inkommit med till mig just med anledning av framställning om åtgärder för sockerbetsodlingens främjande. F. H. K. kommer där just in på denna potatisfråga liksom på andra frågor. Den säger: »Vad potatisen beträffar, är redan det av Kungl. Maj:t hos riksdagen föreslagna minimipriset å matpotatis så högt, att denna odling blir avsevärt fördelaktigare än odling av sockerbeter, och skulle det av jordbruksutskottet föreslagna högre priset godkännas, blir denna skillnad till förmån för potatisodlingen så stor, att den måste utgöra en stor

lockelse att öka denna på betodlingens bekostnad.» Sa kommer den i det sammanhanget in på en annan fråga, som också berörts av en talare på Sörmlandsbänken, nämligen det höga priset på kålrötter, som beror på att kålrötter hava varit fria från maximipris. Om den saken säger nu folkhushållningskommissionen: »Priset på kålrötter, vilket hittills icke varit begränsat genom någon maximiprissättning, har till följd därav stegrats så högt, att kålrötters odling blivit i långt högre grad, än vad fallet varit beträffande potatis, fördelaktigare än sockerbetsodling. Då ett fortfarande av detta missförhållande uppenbarligen är ägnat att i hög grad motverka sockerbetsodlingen, vill kommissionen redan nu uttala, att, om behov visar sig att fastställa maximipris å livsmedel för stundande konsumtionsår, är kommissionen besluten att föreslå sådant även å kålrötter samt avpassa detta så, att odlingen väl blir lönande, men däremot icke giver densamma företräde för sockerbetsodlingen på för denna lämplig jord.»

*Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)*

Vad som emellertid har föranlett olika meningar mer än något annat inom jordbruksutskottet och som också har framkommit i debatten här, det är de olika prisen för Norrland och den övriga delen av landet. Man anser, att det är oriktigt, att på de produkter, som företrädesvis odlas i Norrland, hålla samma priser som för landet i övrigt. Om den saken ber jag endast att få säga, att vad särskilt potatis beträffar, tror jag, att det kan finnas mycket goda och starka skäl för att ta i övervägande, huruvida icke ett något högre maximipris bör gälla för Norrland än för de övriga delarna av landet. Jag har också just på grund av att jag själv hyst en sådan uppfattning tillstyrkt Kungl. Maj:t att åsätta potatis för de fyra norrländska länen jämte Dalarne ett högre maximipris, och detta trädde ju i kraft någon dag i början av mars månad. Jag tror också, att, om det skall bli fråga om åsättande av maximipris, som vi få tänka oss som icke blott mycket möjligt utan sannolikt, skall jag för min del åtminstone, ifall jag kommer att taga befattning med frågan, taga i mycket noggrant övervägande, ifall icke en sådan skiljaktighet borde komma till stånd.

Huruvida riksdagen nu vill markera, att en sådan skiljaktighet i priset bör äga rum, det må bli riksdagens ensak. I varje fall kan det icke bli något annat än ett markerande från riksdagens sida, ty här är, som förut påpekats, icke fråga om något verkligt minimipris på all potatis, utan fråga om det lägsta pris, som staten skall betala, när staten uppträder som köpare, och det är väl sannolikt, att om potatisen skulle kosta 14 kronor exempelvis i Norrland efter ett åsatt minimipris och 10 kronor eller 10:50 i södra delen av landet, skulle staten köpa där den finge potatisen billigast.

Jag har, herr talman, endast velat framhålla dessa synpunkter, och jag tror, att det vore lyckligast, om man med hänsyn till minimipriset stannade vid Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Rogberg: Herr talman! Ehuru jag med den kännedom jag tror mig hava om norrländska förhållanden skulle vilja fullt instämma i vad herrar Hellström och Fahlén här anfört, så kan jag

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

icke förneka, att vad herrar C. G. Ekman och Holmquist yttrat, på mig gjort intryck. Jag tillåter mig därför, att yrka bifall till vad herrar Hellström och Fahlén i sin reservation anført vidkommande kornet och till vad herr Ekman under debatten anført vidkommande potatisen, dock med en ändring beträffande kornet så att yrkandet därom i fråga om omfattningen stämmer med vad herr Ekman föreslog beträffande potatisen. Jag yrkar alltså bifall till herrar Hellströms och Fahléns reservation beträffande kornet med den ändringen, att orden »odlat inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västerbottens län» utbytas mot orden »odlat inom Norrland och Dalarne». Beträffande potatisen instämmer jag, som sagt, till fullo i det yrkande, som herr C. G. Ekman framställde.

Herr Pers: Ja, herr talman, jag vill ansluta mig till herr Ekmans yrkande ifråga om potatispriset. Det har framförts mycket starka klagomål över den prissättning, som ägde rum förra året, och det är därför av vikt, att man sätter prisen så, att inga berättigade klagomål skola kunna anföras. Att skilja Dalarne och Gästrikland från Norrland kan icke vara lämpligt, ty odlingsförhållandena i de båda landskapen äro ju närmast jämförliga med norrlandsförhållanden, och i fråga om Dalarne äro odlingsmöjligheterna där så likartade med dem i Norrland och till och med med de trakter av Norrland, där det är sämst, så att det skulle vara obilligt att skilja dem åt.

Det har gjorts en jämförelse med sockerbetsodlingen och man har anført den som ett starkt skäl för att icke gå så högt med potatispriset. Men jag tror, att potatisodlingen är av så dominerande betydelse för folknäringen, att man nog måste se den för sig själv och icke taga allt för stor hänsyn till, huru sockerbetsfrågan har blivit ordnad. Vi kunna här i landet reda oss med en sockerbit mindre om dagen utan att lida allt för stort men för vår hälsa och våra arbetsmöjligheter, men tryter potatisen, då är det bra mycket sämre. Jag ber som sagt att få ansluta mig till herr Ekmans yrkande i fråga om potatispriset.

Herr Paulson: Herr talman! Jag vill göra ett litet inlägg i anledning av vad herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss uttalade, nämligen att utskottets förslag att minimipriset på potatis skulle höjas syntes betänkligt, och statsrådet förklarade, att en höjning av minimipriset möjligen kunde inkräkta på sockerbetsodlingen. Jag känner väl förhållandena i de företrädesvis sockerbetsodlande distrikten här i landet, och jag kan försäkra kammaren, att om trots de höjda prisen sockerbetsodlingen i år omfattar mindre areal än förra året, så är detta i huvudsak, för att icke säga uteslutande, beroende på omsorgen hos lantmännen att odla sådana säden, som ge dem kraftfoder åt dragarna. Som kammaren erinrar sig, är det beslag på sockerbetor, och odlingen av fodersäd för dragarna är i hög grad inskränkt. Man förstår ju också, att varken potatisodling eller sockerbetsodling kunna drivas vid ett jordbruk.

om icke brukarna kunna samtidigt erhålla föda åt sina dragare. Det är denna omsorg som gjort, att teckningen för sockerbeter i år är mindre än förut. Det kommer vidare därav, att man hoppats få in kraftfoder i landet, men att detta så gott som helt och hållet uteblivit.

*Om minimipris
ä brödsäd
m. m.
(Forts.)*

Beträffande den omständigheten att minimipriset på potatis föreslagits bli så högt, ber jag få erinra om, att det är endast fråga om minimipris i de fall då staten gör inköp, och att om priset här skall vara så pass högt, att det kan i högre grad stimulera odlingen av potatis, så kan väl i allt fall följden därav bli, att vid en rik skörd potatispriset därigenom skall komma att bli vida lägre i allmänna marknaden än vad som här är föreslaget i propositionen.

I fråga om kålrötter har det framkommit ett utlåtande från folkhushållningskommissionen, att det anses synnerligen betänkligt, att det icke finnes maximipris på dessa produkter, och att detta därigenom skulle ha i sin mån inkräktat på odlingen av andra rotfrukter. Men det är alldeles klart, att priset på kålrötter blivit så högt endast på grund av att det för närvarande råder så att säga total brist på potatis — icke så att det icke torde finnas tillgång till utsäde, men att köpa potatis till hushållsbruk i närvarande stund torde vara rätt så svårt — och det är endast detta förhållande att potatisodlingen och skörden hava varit otillräckliga, som tvingat upp priset på kålrötter till den grad som skett. Jag tror därför att det skulle vara synnerligen olämpligt, om man satte minimipriset lägre än vad utskottet föreslagit, och jag hemställer fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Herr Hellström: Jag har i mitt första anförande framhållit, att den omständigheten att jordbruket i Norrland befinner sig på en jämförelsevis låg ståndpunkt och att man där i större utsträckning än i övriga delar av landet begagnar sig av mänsklig arbetskraft, som på grund av industriens utveckling i regel varit särdeles dyr, gjort att man kommit till synnerligen höga produktionspris. Gentemot detta säger herr Magnusson, att man väl icke på grund av sådana skäl skulle sätta minimipriset högre på potatis, ty på det sättet skulle man premiera efterblivenheten. Det skulle icke vara att uppmuntra till införande av rationella metoder. Det kan väl ändå icke, då frågan här gäller att väcka intresse för ökad odling av sådana produkter, som äro av betydelse såsom människoföda, icke bli fråga om, att man genom att sätta ett för lågt minimipris skulle försöka pressa fram förbättringar i jordbrukets teknik. Jag tror, att herr Magnusson kommer att bli tämligen ensam om ett sådant resonemang.

Sedan framhöll herr Lindblad, att det skulle vara ganska oriktigt i det här fallet, då det gäller minimipris, att skilja mellan Norrland och det övriga landet, men att det däremot vore mycket lämpligt att göra det beträffande maximipris. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har nu också glädjande nog uttalat den meningen, att för framtiden, då maximipris komma att sättas, skall

Om minimipris
å brödsääd
m. m.
(Forts.)

man taga hänsyn till de olika förhållanden, som äro rådande i de nordligare delarna av landet i jämförelse med dem, som äro rådande i de sydligare, och jag skulle därför kanske icke behöva upptaga till bemötande vad herr Lindblad uttalade. Men jag vill säga, att om man till våren vill framkalla ökad odling av de produkter, som man i synnerhet kan framställa i Norrland, så räcker det icke att hänvisa till blivande maximipris, utan då måste man hava olika minimipris just på grund av den erfarenhet, som vi sista vintern ha gjort beträffande maximiprissättningen. Den har varit sådan, att den väckt allmänt missnöje bland jordbrukarna i hela Norrland. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framhöll, att han föreslagit Kungl. Maj:t att sätta högre maximipris nu för Norrland. Det var efter påstötningar från, som jag tror, alla de norrländska hushållningssällskapen, och icke endast hushållningssällskapen, utan t. o. m. livsmedelsstyrelserna, som särskilt skola tillgodose konsumenternas intressen, hade förenat sig i denna hemställan, att vi skall få högre maximipris på potatis i Norrland, därför att det visat sig såsom en följd av statens prissättningspolitik, att potatisen kommit alldeles ur marknaden. Under sådana förhållanden kan man icke trösta norrlänningarna med att hänvisa till den blivande maximiprissättningen, utan om man vill vinna det som hela förslaget avser, måste man sätta skilda minimipris också.

Nu har i den här frågan framkommit flera olika förslag, och jag tror, att kammarens herr talman i första rummet och kammarens ledamöter i övrigt skulle vara tacksamma, om det kunde bli en minskning i yrkandenas antal. Då jag för min del alltid ansett det vara viktigast, att vi få något högre minimipris för Norrland än för det övriga Sverige, skall jag be, herr talman, att få återtaga mitt yrkande om bifall till reservationen och i stället förena mig med herr Rogberg i det av honom framställda yrkandet.

Herr Fahlén: Med hänsyn till den överläggning, som ägt rum, ber jag att få återtaga det av mig tidigare gjorda yrkandet och förena mig med herr Rogberg i hans hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Efter uttalandet från statsrådsbänken kan jag icke underlåta att framföra ett beklagande, om det skulle bliva kammarens, kanske riksdagens beslut att minimipriset skulle sättas så lågt som till 10 kronor och 50 öre per 100 kg. Utskottet tilltrrodde sig i fjol att göra en ändring i Kungl. Maj:ts förslag och gick då längre än detta. men bränt av detta års erfarenheter har jordbruksutskottet nu med stor majoritet velat göra en prisförhöjning generell för hela landet.

Det vore ledsamt, om frågan om sockerproduktionen här skulle spela in, ty där gäller dock frågan om Skånes och de sydliga provinsernas bästa jord, och den får väl ändock reda sig själv bäst den kan, men potatisodlingen gäller ofta nog vårt lands kargaste jordmån, och det är för att få tillfredsställande skördar även av denna.

som det skulle vara synnerligen önskvärt, om man nu komme till högre minimipris. Jag vill erinra om, att detta är den enda sak, där vi i närvarande stund torde kunna utöva något verkligt inflytande på kommande livsmedelsproduktionen för året, ty höstsåden är redan sådd, och den är som den befinnes. Men om vi skola kunna framkalla ökad potatisodling under dessa svåra utsädesförhållanden, när det är mycket, mycket svårt och dyrt att köpa utsäde, då anser jag, att minimipriset 12 kronor, icke är för högt, utan jag måste bestämt vidhålla detta.

*Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då ett bifall till herr Rogbergs yrkande synes mig komma att innebära, att för Norrlands vidkommande, som för produktion av brödsäd är hänvisad enbart till korn, ett beslut fattades, som skulle komma att verka synnerligen stimulerande, och då detta övervinner de betänkligheter i övrigt mot den ifrågasatta åtskillnaden mellan landets delar, så skall jag, herr talman, också be att få förena mig med herr Rogberg i det av honom framställda yrkandet.

Friherre Silfverschiöld: Jag måste beundra representanterna för Norrland och Dalarne, som så kraftigt framhållit sina län och dess önskingar, och skulle jag nu följa deras exempel, så skulle även jag begära ett högre pris för det län, som jag representerar, nämligen Älvsborgs län, och framhålla vissa svåra förhållanden därstädes såsom frostländheten m. m. Men då är jag övertygad om, att även skåningarna skulle framkomma med krav, åberopande sin dyrbara jord. Därför tror jag det är bäst, att kammaren följer utskottet, som efter långa överläggningar kommit till ett kompromissförslag, som jag tror bör kunna tillfredsställa oss litet var. Det har ju visat sig, att det är av rent praktiska skäl, som man icke vill gå in på olika minimipris och detta har ju även framhållits i utskottets motivering. Vi hava i detsamma även tillmötesgått önskemålen för Norrland, och ha vi framhållit, att Kungl. Maj:t längre fram kan bestämma olika maximipris i de olika delarna av landet, icke blott Norrland, med hänsyn till hur årsväxten blir. Jag tror därför, att de är lämpligast, att kammaren stöder utskottet i en blivande votering, och vill därför, herr greve och talman, för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pers: Jag skall be att få ansluta mig till herr Rogbergs yrkande, så att en enig front för den saken kan framvisas. och jag skall med anledning av den föregående talarens yttrande säga, att det icke är första gången, som riksdagen skiljer mellan Norrland och Dalarne, å ena, och landet i övrigt, å andra sidan. Jag tror icke det skulle vara lyckligt att icke här göra en sådan skillnad, om den ej är sakligt grundad. Skåne har sina sär rättigheter och sina sär fördelar, men skåningarna hava icke gjort dem gällande här, och jag tror icke det är lämpligt att i detta sammanhang taga upp dess frågor.

Om minimipris
å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Rogberg*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring i det tredje och det femte av de med ordet »dels» börjande styckena i punkten 1, att, vad anginge det förra stycket, orden »till ett pris av minst» utbyttes mot: »till ett pris, som för korn, odlat inom Norrland och Dalarna, sättes till minst 36 kronor för 100 kg. och för korn, odlat inom övriga delar av landet, till minst» samt, vad det senare stycket beträffade, efter ordet »understiga» fortsättningen avfattades sålunda: »för potatis, odlad i Norrland och Dalarna, 12 kronor och för potatis, odlad i övriga delar av riket, 10 kronor 50 öre per 100 kg.»; ävensom 3:o) att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr *Rogbergs* yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den av herr *Rogberg* föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 45.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 370, angående anslag för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet;

nr 374, angående pension åt förre uppsyningsmannen vid Göteborgs hospital K. O. Anderssons änka Sofia Charlotta Andersson; samt

nr 380, med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 59, i anledning av väckt motion om anslag till anordnande å statens mark av självständiga småbrukshemman med längre tidstryggad besittningsrätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning beträffande statens medverkan till pensionering av kvalificerad arbetskraft vid enskilda sociala anstalter.

Om statens medverkan till pensionering av arbetskraft vid enskilda sociala anstalter.

Med föranledande av ifrågavarande, inom första kammaren av herr *von Koch* väckta motion, nr 112, hade utskottet i föreliggande utlåtande på angivna grunder hemställt, att första kammaren för sin del ville besluta en riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida och i vad mån staten borde medverka till pensionering av den kvalificerade arbetskraften vid enskilda sociala anstalter.

Herr *D a n s t r ö m*: Då det synes, som om ingen vid detta tillfälle tänker begära ordet för att göra invändning mot utskottets yttrande och hemställan, så behöver jag för närvarande åtminstone icke yttra mig om själva det föreliggande ärendet.

Men det är en liten biomständighet, som är förknippad med detta utskottsbetänkande, vilken jag icke kan lämna obeaktad, enär eljest därav kan utbilda sig en osed inom riksdagsarbetet. Det är för övrigt icke första gången jag iakttagit en dylik företeelse.

Förhållandet är detta. I början av förliden vecka — jag tror det var i tisdags — utdelades detta första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i kammaren för att behandlas i lördags. Det blev då uppskjutet till i dag. Döm om min förvåning, när i lördags här från andra kammarens fjärde tillfälliga utskott utdelades ett utlåtande över en av herr *Kjellberg* väckt motion av samma innehåll som herr *von Kochs*, vilket utlåtande ord för ord är likalydande med första kammarens utskotts yttrande i frågan med undantag av ett stycke på tre rader, som väl icke fallit riktigt i smaken.

Det måste naturligtvis för en utomstående ligga nära till hands att antaga, att de bägge utskotten samarbetat med varandra och överenskommit om samstämmade yttranden. Så har ju ägt rum flera gånger förut.

Men så är nu icke fallet. Första kammarens utskott har icke haft ens en aning om vad andra kammarens utskott ämnat företaga i frågan. Andra kammarens utskott har helt enkelt lånat och låtit

Om statens
medverkan till
pensionering
av arbetskraft
vid enskilda
sociala an-
stalter.

(Forts.)

avtrycka första kammarens utskotts betänkande och detta utan att ens anhålla om lov härtill.

Jag finner i detta återgivande av utlåtandet i och för sig icke något obehörigt eller klandervärt. Det är ju ett vackert erkännande av betänkandets halt, att man tagit det med hull och hår utan några förbättrande ändringar. Det är ock ett blygsamt medgivande, att andra kammarens utskott icke tilltrött sig kunna prestera något bättre. Men man hade i vanlig hövlighets namn kunnat begära, att andra kammarens utskott hos första kammarens utskott gjort en anhållan om att få begagna dettas yttrande, vilket då naturligtvis icke vägrats. Man hade också kunnat anse, att det varit på sin plats, att andra kammarens utskott på något sätt angivit källan, varur det hämtat sitt utlåtande.

Det är en inom riksdagens avdelningar och utskott hittills strängt följd regel, att från annat håll hämtade yttranden och uppgifter citeras och källan angives, detta icke minst då ett utskott hämtat något uttalande från ett annat utskott. Jag erinrar mig från fjolårets riksdag, att jordbruksutskottet i ett betänkande — eller kanske det var i en reservation — uppmärksammade första kammarens andra tillfälliga utskott med att återgiva ett stycke av dess utlåtande, men det meddelades mycket tydligt, varifrån yttrandet hämtats.

Inom den svenska pressen är det numera en allmänt vedertagen god sed, ja, det anses som en hederssak, att angiva källan, när en tidning hämtar ett uttalande, en uppgift, ja även en obetydlig notis från en annan. Då ordföranden i andra kammarens tillfälliga utskott själv är tidningsman, måste jag antaga som en förmildrande omständighet, att detta avtryck utan citat berott på ett ofrivilligt förbiseende. Kanske uppträder den ärade utskottsordföranden i dag och beklagar detta förbiseende, och därmed må all rättfärdighet i detta fall vara uppfylld.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande ärende.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker dels ock två i samma ämne väckta motioner.

I särskilda inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet remitterade motioner, nämligen nr 49, i första kammaren, av friherre *Fleming*, och nr 135, i andra kammaren, av herr *Andersson* i Knäppinge m. fl., hade yrkats, att riksdagen behagade besluta, att Mel-

lersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag skulle för socker avverkat vid någon av bolagets fabriker i Lidköping, Linköping och Mörbylånnga åtnjuta en fortsatt skattelindring av 4 öre för kilo till fritt bruk utlämnat socker under en tid av fem år, räknat från den 1 januari 1919.

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.
Forts.)*

I sistnämnda motion hade därjämte yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Konungen anhålla, det Kungl. Maj:t behagade vidtaga sådan åtgärd, att den ekonomiska förlust, som nämnda bolag åsamkats, därigenom att dess under krigsåren ökade produktionskostnader icke täckts av det av Kungl. Maj:t fastställda sockerpriset, måtte åt bolaget ersättas.

Sedermera hade i en den 22 mars 1918 dagtecknad, jämväl till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 240, Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 240, samt i ärendet väckta motioner måtte antaga följande förslag till

Förordning

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 16 öre för varje kilogram. För det socker, som vid Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags råsockerfabriker i Östergötland och Västergötland samt på Öland tillverkas av betor, odlade annorstädes än i Skåne, Halland och Blekinge samt på Gottland, och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår dock skatten under tiden till 1921 års utgång med 12 öre för varje kilogram; ägande Kungl. Maj:t att meddela erforderliga kontrollföreskrifter.

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirap eller melass, i vilka sockerhalten är mindre än sjuttio procent av torrs substansens vikt.

Sockethalten utrones genom direkt polarisation, därest icke kontrollstyrelsen på framställning av tillverkaren förordnar, att sockethalten skall bestämmas genom fullständigare kemisk analys.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill med-

Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.
(Forts.)

delas, gjorts till förtäring av människor obrukbart (denaturerats),
erlägges ej skatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

2) att friherre *Flemings* motion, I: 49, samt herr *Anderssons* i Knäppinge m. fl., motion, II: 135, den senare motionen i vad den sammanföle med den förra, måtte anses besvarade genom vad under 1) hemställts; samt

3) att herr *Anderssons* i Knäppinge m. fl. motion, II: 135, i övrigt ej måtte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Vid betänkandet fanns fogad en reservation av friherre *Fleming*, vilken, med instämmande av herr *Lyckholm*, ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen, att godkänna den av Kungl. Maj:t föreslagna förordningen med den ändring, att i sjätte raden av förordningen, sådan den förelåg i den tryckta kungl. propositionen, orden — — — »Skåne, Halland samt på Gottland och utlämnas» — — —, utbyttes mot — — — »Skåne och Halland, samt utlämnas» — — —.

Friherre *Fleming*: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke gå in på frågan om det principiellt berättigade i den undantagsställning, som Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag kommit att få vid den skattepolitik statsmyndigheterna i allmänhet fört beträffande sockret. Det är här endast fråga om en mindre detalj. men jag nödgas dock gå tillbaka något i tiden. Jag skall i alla händelser bliva mycket kort.

Som herrarna minnas, var det år 1913 ganska stridiga åsikter, om Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag fortfarande skulle få åtnjuta en viss skattelindning i jämförelse med det södra bolaget, och dåvarande finansministern hade då tämligen öppet förklarat, att han ansåg, att det mellansvenska bolaget icke vidare borde ha någon lindring, och att sockerbetsodlingen icke skulle bliva lönande i mellersta Sverige. Emellertid ställde sig riksdagen på den ståndpunkten, att fortfarande skattelindring skulle medgivas, och jag tror, att det nog också var rätt gjort, ty det har visat sig, att under åren 1910—1915 den odlade arealen stigit från 3,900 tunnland till i runt tal 7,900, d. v. s. nära på fördubblats. Man hade då grundade förhoppningar att antaga, att denna industri fortfarande skulle gå en lugn och jämn utveckling till mötes. Så kom emellertid kriget, och på grund av en massa omständigheter, som det här blir för långt att gå in på, prissättningar på olika varor och dylikt, kom den odlade arealen återigen att sjunka, så att den under år 1917 uppgick till endast 4,200 tunnland emot 7,900, som den förut varit uppe i. Det ena med det andra gjorde, att de fördelar, som skulle ha legat i den medgivna skattelindringen, icke kunnat av bolaget på något sätt utnyttjas, och de sakkunniga, som hade denna fråga till prövning i samband med andra sockerfrågor, ha sagt, att bolaget »så gott som helt och hållet betagits möjligheten» att utnyttja den medgivna skattelindringen, och uttalat, att »det synes vara med rättvisa och

billighet överensstämmande, att bolaget vid periodens utlöpande eller från och med år 1919 på nytt sättes i tillfälle att under en lika lång period åtnjuta samma förmån av »skattelindring». De sakkunniga föreslå således en ny femårsperiod från och med år 1919, men Kungl. Maj:t har inskränkt sig till en treårsperiod.

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.
(Forts.)*

Däremot ha de sakkunniga vidtagit en inskränkning, i det att skattelindringen förut gällt det socker, som tillverkas vid fabriker i Mörbylånga, Lidköping och Linköping, oavsett var betorna växt, men med anledning av att det varit på tal, att det mellansvenska bolaget skulle utvidga sin verksamhet även till Skåne, har den bestämmelsen inryckts, att skattelindringen skulle gälla endast för socker, tillverkat av betor, som växt på vissa platser, och att den icke skulle få gälla betor, som växt i Skåne, Halland, Blekinge och på Gottland. Nu är emellertid saken den, att jag tror mig med tämlig viss- het kunna säga, att det icke varit de sakkunnigas mening att på något sätt inskränka det område, som förut odlades för Mellersta Sveriges sockerf. brikssaktiebolags räkning. Att det icke varit finansmin- nisterns avsikt, framgår med all tydlighet, då det säges, att eftersom till hans kännedom kommit, att betor för det mellansvenska bolaget odlas även i Blekinge, han ansett, att det även för dessa skall få åtnjuta skattelindring. Hade till hans kännedom kommit, att betor odlats för detta bolag på Gottland, hade antagligen också Gottland undantagits. Det är nämligen så, att den areal, som upptagits av betodling för det mellansvenska bolaget på Gottland, varit större än i Blekinge, och betor från det ifrågavarande området på Gott- land ha icke kunnat komma till någon annan fabrik, ty Ronafabriken, som tillhör det skånska bolaget, har icke velat använda betor från den trakten. Nu säger man, att alla betor, som växa i Ble- kinge, skola gå till den av det skånska bolagets fabriker, som ligger i Blekinge. Ja, det kan hända, men det kan också hända, att de icke komma dit, och vad som är tämligen säkert är, att de betor, som odlas på Gottland, icke komma till någon av de skånska fabri- kerna. Således, för att vinna det mål, som de sakkunniga och herr finans- ministern velat uppställa, nämligen att som en gård av billighet och rättvisa denna skattelindring fortfarande skulle få gälla, borde man ju ha tagit med betor, växta i Blekinge och på Gottland.

Som utskottet tagit detta, har det således gjort en ytterligare inskränkning mot vad de sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om skattelindring. — Ja, som jag sade, är ju detta kanske en småsak. Men skall man fästa sig vid det, som herr finansmin- stern säger att det icke bör underlåtas något för att säkerställa socker- betsoodlingen, så vill jag ändå hemställa, om det kan vara klokt att gå den vägen, ty något annat resultat kan det väl näppeligen bli, än att det blir en del trakter, där det icke kommer att odlas betor, nämligen de orter, som förut lämnat betor till det mellansvenska bo- laget och från vilka det skånska bolaget icke vill ha betor. Det är således en åtgärd, som medför en minskning i betodlingen, och jag kan icke finna en sådan vara med klokheten överensstämmande. På Gottland har odlingen varit uppe i 250 tunnland, men i år är det

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.*
(Forts.)

endast 63, och i Blekinge har den varit uppe i 113 tunnland, men i år räknas endast 22. Vill man bjuda till att få upp odlingen till vad den varit, borde man således ha medgivit skattelindring där också. och jag anser för min del, att det skulle ha varit det klokaste att låta undantagen, för vilka skattelindring icke får gälla, omfatta endast betor växta i Skåne och Halland, vilket jag yrkat i min reservation, vartill jag således, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr F o r s s m a n: Herr vice talman! Den ärade reservanten började med att säga, att han icke ville inlåta sig på den principiella sidan av saken, och det undrar jag verkligen icke på, ty jag tror, att det skulle vara skäligen svårt att gendriva det principiella uttalande, som de sakkunniga gjort, och som återgives i den kungl. propositionen: »Enär skatteinaringen är avsedd att utgöra ett vederlag för de ogynnsammare villkor, under vilka den mellansvenska betodlingen bedrivs, bör enligt de sakkunnigas mening den lägre skattesatsen endast komma det socker tillgodo, som vid de mellansvenska fabrikerne tillverkas av betor, som icke äro odlade i Skåne, Halland eller Blekinge samt på Gotland.» Det är samma bestämmelse, som utskottet upptagit.

Då nu den ärade reservanten således icke vill gendriva detta enligt mitt förmenande ovederläggligt riktiga principiella uttalande, har han naturligtvis sökt sin tillflykt till andra skäl, som skulle stödja hans reservation. Des:a skäl äro, såvitt jag kan se, endast tvenne. Han säger, att avsikten med såväl de sakkunnigas förslag som ock finansministerns framställning utan tvivel varit att Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, såsom ersättning för att bolaget »så gott som helt och hållet betagits möjligheten» att utnyttja den skattelindring, som medgivits för tiden 1913—1918, skulle, såsom en gård av rättvisa och billighet, på nytt sättas i tillfälle att åtnjuta *samma* förmån av skattelindring. Han vill därmed antyda, att ett följande av bevillningsutskottets förslag för det mellansvenska bolaget skulle betyda någon avsevärd minskning i de fördelar, som en fortsatt skattelindring skulle medföra. Med anledning därav har jag gjort en liten kalkyl över vilken större skatt det mellansvenska bolaget skulle betala, om det finge betala skatt för dessa betor från Blekinge och Gottland, som det i år kontrakterat om, och summan rör sig om sextusen kronor. Det kan väl knappast vara något, som i en sådan affär som det mellansvenska bolaget kan spela någon roll.

Det andra skälet, som reservanten anført, är, att man genom att icke bevilja skattelindring för socker framställt av betor ifrån Blekinge och Gottland skulle minska sockerproduktionen i landet, vilket han naturligtvis liksom jag tvcker skulle vara synnerligen olyckligt. Det är emellertid icke fallet, att detta skulle bliva följden. Här är icke fråga om att förbinda det mellansvenska bolaget att taga betor från Blekinge eller Gottland, men det är meningen, att man skall ställa det så, att icke bolaget kan öppna en statsunderstödd konkurrens med de fabriker, som ligga i de sistnämnda provin-

serna. Skulle för övrigt händelsen vara den, att det mellansvenska bolaget icke finner med sin fördel förenligt att taga betor från Blekinge och Gottland, om det icke får skattelindring för socker, som framställs av dessa betor, så vill jag meddela herrarna, att de betor, som kunna odlas på Gottland och i Blekinge, med största beredvillighet mottagas av de fabriker, som finnas i dessa provinser.

Om fortsatt skattelindring för vissa sockerfabriker (Forts.)

Då jag således icke kan finna, att de skäl, som den ärade reservanten anfört, väga så tungt, att man har anledning att frångå en viktig principståndpunkt, tillåter jag mig, herr vice talman, att yrka avslag å reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Friherre Fleming: Med anledning av herr Forssmans yttrande ber jag att få säga ett par ord, då det ju möjligen kan missförstås.

Herr Forssman talade om, att det var meningen att hindra, att de mellansvenska fabrikerne skulle kunna öppna en statsunderstödd konkurrens med det andra bolaget. Då vill jag erinra herrarna om att den konkurrens funnits förut. Och det är icke fråga om att öppna någon konkurrens, utan det har varit i fullt samförstånd, som de ha delat upp arealen i Blekinge och på Gottland. Det har icke varit alls som det framställts, och ännu mindre är det fråga om att nu öppna någon konkurrens, d. v. s. skapa något nytt förhållande, utan det hela går ut på en inskränkning av hittills bestående förhållanden.

Vad beträffar skattens storlek, så hör den icke hit. Här är bara frågan om vad som är rätt eller orätt, såsom saken ligger. Om skatten uppgår till större eller mindre belopp i pengar, spelar för mig ingen roll. Det troliga är dock, att det kommer att bliva mindre betor från de trakter, varifrån dessa fabriker icke få åtnjuta någon skattelindring.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hammarström: Herr greve och talman! Även jag har begärt ordet för att förebygga ett missförstånd. Jag har inom utskottet intagit samma ståndpunkt som reservanterna, men då jag icke har låtit anteckna mig som reservant, anser jag det vara min skyldighet att säga några ord om min uppfattning i frågan ävensom om anledningen till att jag icke reserverat mig.

Jag tror, att det med fog kan ifrågasättas, om den förändring, som bevillningsutskottet föreslår i Kungl. Maj:ts proposition, är någon förbättring, och om den verkligen är av omständigheterna påkallad. Om man anser sålunda förefinnas för att ännu någon tid låta den undantagsställning som för närvarande tillgodonjutes av det mellansvenska bolaget fortfara, och om man anser, att skattelindringen bör få åtniutas i samma utsträckning som hittills, så torde det väl knappast vara skäl att inskränka det nuvarande medgivandet på den punkt, som utskottet här förordar, något som endast skulle leda till minskad betavverknings vid en av bolagets fabriker, Ölandsfabriken. Redan av hänsyn till vad reservanterna framhållit om

*Om fortsatt
skatteländring
för vissa
sockerfabriker.
(Forts.)*

vikten av att betodlingen i landet upprätthålles i största möjliga utsträckning under närvarande omständigheter, synes det mig, att utskottet borde ha dragit sig för att förorda denna förändring. Men också ur rent principiell synpunkt torde finnas tillräckligt, som talar för att icke inlåta sig på en sådan liten fattig ändring, om man för övrigt anser såväl gott att låta det mellansvenska bolagets undantagsställning bestå ännu någon tid. Herr finansministern har enligt mitt förmenande resonerat fullständigt riktigt, då han ansett, att man borde låta det mellansvenska bolaget under denna tid få vid sina fabriker avverka betor från de trakter, från vilka det hittills brukat hämta sitt förråd av råmaterial, och i likhet med friherre Fleming antager även jag, att därest finansministern haft kännedom om förhållandena på Gottland, han i propositionen skulle ha kommit att likställa Gottland med Blekinge i det hänseende, varom nu är fråga.

Den förändring i Kungl. Maj:ts förslag, som reservationen avser, torde därför stå i god överensstämmelse med den av herr finansministern intagna ståndpunkten. Jag har också rätt svårt att föreställa mig, att man från det stora bolagets sida egentligen kan behöva se det såsom någon besvärande konkurrens, därest det tillåtes det mellansvenska bolaget eller rättare sagt Ölandsfabriken att fortfarande få från Blekinge och Gottland hämta det mindre kvantum betor, som fabriken hittills brukat taga därifrån. Å andra sidan kan det väl knappast ligga i betodlarnas intresse, att konkurrensen om betorna inskränkes.

Alla skäl synes sålunda tala för den ståndpunkt, som reservanterna intagit, och då jag icke har instämt i reservationen, har det utslutande varit av den anledningen, att frågan syntes mig väl obetydlig. Av en föregående talare har ju nu upplysts att det endast skulle gälla en merutgift av 6,000 kronor för det mellansvenska bolaget. Detta kan väl icke i och för sig spela någon större roll. Men om ett bifall till utskottets förslag skulle bidraga till att minska betodlingen under de närmaste åren så kan ju denna till synes obetydliga ändring dock kanske komma att verka kännbar olägenhet.

Jag har, herr greve och talman, härmed endast velat tillkännagiva anledningen till att jag icke instämt i reservationen, men tillika min uppfattning, att den förändring utskottet föreslagit i Kungl. Maj:ts proposition icke är någon förbättring.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Denna fråga är nog icke så oviktig, som den siste talaren tyckes vilja göra den.

Det förhåller sig på det sättet — det vill jag understryka — att det icke är så, som den av reservanterna, som här haft ordet, sökt göra gällande, att utskottet frångått både de sakkunnigas förslag och den kungl. propositionen, utan utskottet har helt och hållet följt de sakkunnigas förslag. I motiveringen till den kungl. propositionen talas om att det rör sig om två kommuner i Blekinge, vilka hittills levererat betor åt det mellansvenska bolaget, men

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.
(Forts.)*

klämman i propositionen har fått en sådan avfattning, att undantaget gäller hela Blekinge. Det gäller alltså icke här, som utskottets ordförande gjorde gällande, en bagatell, utan ett bifall till reservationen skulle möjligtvis kunna komma att innebära, att hela eller större delen av Blekinge levererade betor åt det mellansvenska bolaget. Då blir frågan av en ganska stor betydelse, så mycket större som det stora bolaget har en sockerfabrik förlagd i Karlshamn, vilken redan nu arbetar under svårigheter, i det att den icke får tillräckligt med betor för avverkning. Skulle man nu taga ifrån denna fabrik ändå mer och lita detta gå till det mellansvenska bolaget, kunde detta leda till, att sockerfabriken i Karlshamn nödgades nedläggas sin verksamhet. I så fall torde herrarna finna, att frågan icke blir så obetydlig.

Vid behandlingen av detta ärende inom utskottet deltog även en representant från Blekinge. Han lämnade den upplysningen, att de betor, som odlas i de båda berörda socknarna, och vilka nu gingo till det mellansvenska bolaget, med lika stor fördel kunna avverkas i fabriken i Karlshamn. Han ansåg därför, så representant för Blekinge han än var, att det vore högst olämpligt att biträda den kungl. propositionen i förevarande avseende och förordade de sakkunnigas förslag.

Det vore ju åtskilligt att säga om denna fråga i principiellt avseende, men den sidan har ju många gånger förut behandlats i kammaren, och jag skall därför nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssman: Herr talman! Jag skall be att ännu en gång få understryka, att alla de betor, som kunna komma att odlas i Blekinge och på Gotthland och som betodlarna vilja avstå till de i dessa provinser befintliga fabrikerna, av dessa fabriker med nöje mottagas och komma att avverkas. Någon minskning av sockerproduktionen i landet genom ett bifall till utskottets förslag kan det därför aldrig bliva tal om.

Herr Hammarström: Jag anser mig böra i anledning av herr Ollas Ericssons anförande fästa uppmärksamheten på att det hittills varit så, att det mellansvenska bolaget ägt att hämta sina betor från vilken plats som helst inom hela riket. Detta förhållande är visserligen redan förut anmärkt av friherre Fleming, men jag tror, att det bör ytterligare understrykas. Även vid ett bifall till reservanternas förslag lika väl som vid bifall till den kungl. propositionen kommer alltså nu en inskränkning till stånd i den rätt, som det mellansvenska bolaget hittills åtnjutit, så till vida nämligen som bolaget hädanefter icke kan hämta betor från Skåne och Halland.

I detta sammanhang bör ju också påpekas, att avsättningen av betor från Blekinge till Ölandsfabriken hittills icke tagit någon nämnvärd utsträckning. Det finns väl icke heller den ringaste anledning att antaga, att förhållandena i detta hänseende skulle un-

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.
(Forts.)*

der de närmaste åren förändras så, att Karlshamnsfabriken komme att utsättas för någon kännbar konkurrens om betorna från Blekinge, då denna konkurrens hittills, ifall man över huvud kan tala om någon konkurrens, varit alldeles ofarlig. För övrigt förefaller det mig, jag upprepar det, som om det ur betodlarsynpunkt skulle vara icke till skada, utan tvärtom till nytta att det råder konkurrens om betorna mellan två olika fabriker. Det blir på det sättet icke endast en fabrik, som bestämmer priset för betorna.

Vad återigen beträffar den frågan, huruvida ett bifall till utskottets förslag skulle kunna medföra minskad betodling, torde det icke vara så alldeles säkert, att de betor, som nu odlas för Ölandsfabrikens räkning, komme att framdeles odlas för Karlshamnsfabriken, ty det behöver knappast påpekas, att när det gäller avsättningen av betor till en fabrik, transport- och fraktförhållandena spela in minst lika mycket som själva priset. Det är därför mycket möjligt, att betodlingen i dessa trakter helt kommer att nedläggas, därest betorna icke få levereras till Ölandsfabriken.

Friherre Fleming: Jag ber endast att gentemot herr Forssman få säga, att alldeles oavsett om det är som han säger, att alla de betor, vilka odlas på Gotthland, gärna mottagas av Romafabriken — vilket är en sak, som jag icke vet, hur det förhåller sig med, och som jag därför icke kan bestrida — så äro dock — åtminstone har detta bestämt uppgivits för mig — transportförhållandena sådana, att det är långt lämpligare, att de få gå till Mörbylångafabriken än till Romafabriken. Man har förklarat för mig, att det är oekonomiskt att skicka dem till Roma, och därför måste jag vidhålla min åsikt.

Herr Tengvall: Denna fråga har för Karlshamnsfabriken en mycket större innebörd, än det kan synas vid första påseendet. Det gäller för Karlshamnsfabriken icke så mycket att få sockerbetorna från de 22 tunnland, om vilka det här närmast är fråga. Saken ligger helt annorlunda.

När sockerfabriken i Karlshamn sattes i gång, var det alldeles uppenbart, att fabriken icke kunde påräkna att fylla sitt behov av betor ensamt från Blekinge, utan fabrikationen baserades därpå, att betor skulle tagas även från andra närliggande håll, främst från Skåne, från trakten av Simrishamn. Sedermera utvidgades detta till några små platser söder om Simrishamn och dessutom utvecklades betodlingen på Öland och i trakten av Kalmar. Detta var Karlshamnsfabrikens betodistrikt, innan det mellansvenska sockerfabriksaktiebolaget uppträdde på platsen. Men så lade det mellansvenska bolaget en fabrik i Mörbylånge, och till denna fabrik drogos huvudsakligen de betor, som odlades på Öland och i Kalmartrakten, ävensom en del av betorna från den längst i öster belägna delen av Blekinge. Karlshamnsfabriken fick i hudsak uppgiva betodlingen på Öland och hade endast några få gårdar i Mörbylångatrakten kvar. Såvitt jag vet, hava även dessa

gårdar från och med i år upphört att odla betor för Karlshamn-fabriken. Detta har ju fabriken i Karlshamn kunnat bära; det har icke varit så allvarligt för dess ex stens. Men i följd uppträdde det mellansvenska sockerfabriksaktiebolaget med planer på anläggandet av en ny fabrik i trakten av Simrishamn vid Tomarp, endast 8 kilometer från Simrishamn. Nära hälften av alla betor, som sockerfabriken i Karlshamn förarbetar, hade tagits från östra delen av Skåne, huvudsakligen från trakten av Simrishamn och området där omkring. Genom mellansvenska sockerfabriksaktiebolagets uppträdande har Karlshamn-fabriken sålunda definitivt berövats betodlingen på Öland och i trakten av Kalmar och står nu inför fara att definitivt berövas även betodlingen i östra Skåne samt skulle sålunda hava endast Blekinge kvar. Men ej ens hela Blekinge vill man lämna åt Karlshamn-fabriken, utan man vill dela upp Blekinge, så att östra delen skall tillhöra det mellansvenska bolaget. Nu har departementschefen meddelat, att det endast är östra delen av Blekinge, som försett Ölandsfabriken med betor, men på den grunden skulle hela Blekinge ställas öppet för det mellansvenska bolagets konkurrens om betorna. Det är alldeles tydligt, att Karlshamn-fabriken på detta sätt blir så trängd, att det hotar verklig fara för dess existens. Detta är icke endast tomma spegelbilder, utan verklig fara.

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker
(Forts.)*

Betodlingen i Blekinge har också under dessa krisår gått ned. Det beror ganska mycket på att potatisprisen gått upp oerhört.

Detta är således ingen liten fråga. Ser man saken i stort, måste man säga, att man r. skerar mycket mer genom att hålla denna konkurrens vid l. v, än om man lagar så, att denna konkurrens försvinner från detta distrikt. Det är väl viktigare, att en fabrik, som redan finnes och som ägt bestånd i över 20 år, får lugnt fortsätta sitt arbete, än att man skall gynna en ny fabrik, då den gamla icke ens har fullt upp att göra.

En talare har här uttryckt farhågor för att betorna från östra Blekinge icke skulle kunna komma till fabriken i Karlshamn på grund av fraktförhållandena. Jag vill då meddela, att det beträffande fraktförhållandena är så ordnat i Blekinge, att alla betodlare betala samma frakt. En bestämmelse är inrymd i kontrakten med svenska sockerfabriksaktiebolaget, att lika frakt skall betalas för alla betor i hela Blekinge. Det blir sålunda precis lika lätt för betodlarna i östra delen av Blekinge att forsla sina betor till Karlshamn, som det är för de betodlare, vilkas områden ligga vid närmaste järnvägsstation.

Det är således alldeles tydligt, att frågan har en helt annan räckvidd än dessa 22 tunnland, som det nu närmast är fråga om för i år. Jag skall med anledning av vad jag här anfört och med hänsyn till de farhågor, som jag hyser för att fabriken i Karlshamn skall bliva tvungen att upphöra med sin verksamhet, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag kan icke

*Om fortsatt
skattelindring
för vissa
sockerfabriker.*

(Forts.)

underlåta att säga, att jag tror, att den siste talaren liksom även herr Ollas Ericsson givit denna fråga mycket större dimensioner. än den i verkligheten har.

Själva anledningen till att de sakkunniga gjort den hemställan, vilken utskottet nu upptagit, att man skulle undantaga vissa provinser från ifrågavarande skattelinring, bland dem Blekinge, är givetvis de planer, som framkommit på att det mellansvenska bolaget skulle anlägga en fabrik i Skåne och således konkurrera med svenska sockerfabriksaktiebolaget. Detta har man icke ansett vara riktigt; i varje fall har man icke kunnat understödja det med någon skattelindring. Därför kom också i de sakkunnigas förslag Blekinge och Gottland att undantagas, ehuru jag för min del icke tror, att vare sig de sakkunniga eller, det tror jag mig kunna bestämt påstå, Kungl. Maj:t eller finansministern, när han avgav sitt förslag, hade för avsikt att beskära det mellansvenska bolaget från de små områden i Blekinge, från vilka det förut hämtat betor — eventuellt icke heller Gottland, ehuru detta icke nämndes, därför att det där vara fråga om ett så litet område. Det har redan upplysts, att det är fråga om ett par socknar, som ligga i östra kanten av Blekinge och hava sina förbindelser litet lämpligare med Mörbylånga än med Karlshamnfabriken. Det har icke varit meningen att beröva det mellansvenska bolaget möjligheten att taga betor från dessa socknar, allra helst som avsikten, det bärande motivet för denna skattelindring, vilken nu föreslås skola fortfarande en tid tillämpas, just varit att söka stölja det mellansvenska bolaget och dessa orters sockerbetsodling under den tid, då de äro svaga, så att de skola kunna konsolidera sin ställning för att därefter helt och hållet stå på egna ben. Detta är naturligtvis det motiv, som ligger till grund för förslaget om skattelindring.

När man här talar om att i fall man gör den utslutning, som Kungl. Maj:t gjort, och icke undantager Blekinge, man lämnar hela Blekinge öppet för det mellansvenska bolaget, tror jag, att man härvidlag målar upp en fantasibil, som icke kommer att motsvaras av verkligheten. För den händelse icke svenska sockerfabriksaktiebolagets fabrik i Karlshamn lägges ned, utan kommer att fortsätta, kommer nog denna fabrik att bibehålla hela det område, som fabriken förut haft.

Med dessa ord vill jag endast hava sagt, att jag tror, att man gör denna fråga mycket större än den i verkligheten är, och jag tror icke, att det innebär den minsta fara, om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, uttrade herr talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder gjorts, propositioner komme att framställas först särskilt i fråga om punkterna 1 och 2 i föreliggande betänkande samt vidare särskilt rörande punkten 3 i betänkandet.

I avseende å punkterna 1 och 2 vore yrkat, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle an-

tagas, som innefattades i den av friherre Fleming vid betänkandet avgivna reservationen.

Om fortsatt skatteländring för vissa sockerfabriker.
(Forts.)

Därefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Friherre *Fleming* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 32 punkterna 1 och 2, röstar

Ja;

Den, det ej vil!, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av friherre Fleming vid betänkandet avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 25.

Vidkommande punkten 3. fortsatte herr talmannen, hade endast yrkats bifall till utskottets hemsällan.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av förordningen den 4 maj 1855 angående vissa föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen m. m.

Om höjning av värdegränsen mellan snatter och stöld.

Genom en den 16 april 1918 dagtecknad proposition, nr 301, vilken blivit hänvisad till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1)

Lag

om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4, 8 och 12 §§ i 20 kap. strafflagen skola — 4 och 12 §§ i nedan angivna delar — erhålla följande ändrade lydelse:

(Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.

(Forts.)

1 §.

Var, som stjälar gods eller penningar öfver trettio riksdaler, dömes, för stöld, till straffarbete i högst sex månader, där ej annorledes här nedan stadgat är. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till två år höjas: äro de synnerligen mildrande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Går värdet ej öfver trettio riksdaler; då skall, där ej gärningen efter 4, 6, 8 eller 9 § bör annorledes anses, för snatteri dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §.

Den, som å skog eller mark, däri han ej äger del eller den han ej innehaver eller äger rätt att nyttja, olofvigen faller träd, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller, i sådant uppsåt, olofvigen tager, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, ändå att han det icke bortfört, ansedd såsom hade han stöld förövat, där värdet går öfver trettio riksdaler. Går det ej öfver trettio riksdaler; vare lag, som i 24 kap. sägs.

4 §.

Till straffarbete — — — annans egendom.

Går i fall, varom i denna § förmåles, värdet av det tillgripna ej öfver trettio riksdaler; skall ändå för stöld dömas, efter ty nu sagt är; dock må, i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

8 §.

Varder någon, under en lagföring, förvunnen att hava å särskilda ställen eller tider förövat snatteri; skall han, där det tillgripnas sammanlagda värde överstiger trettio riksdaler, för stöld straffas.

Går sammanlagda värdet ej öfver trettio riksdaler: straffes efter ty i 4 kap. 3 § stadgat är.

12 §.

Den som — — — därtill begått.

Ej må vad nu stadgat är tillämpas för delaktighet i brott efter 2 §, då värdet av det, varmed brottslig befattning tagits, ej går öfver trettio riksdaler; samt

2) Lag

om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.

Härigenom förordnas, att 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skall, i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

166 §.

Var som å valplatsen stjal från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes till straffarbete i högst fyra år. Går värdet av det tillgripna ej över trettio kronor, skall ändå för stöld dömas, efter ty nu är sagt; dock må i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

Lag samma — — — i kriget stupat.

Ifrågavarande förslag äsyftade en höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld från femton till trettio kronor.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på andragna skäl hemställt, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Greve Lagerbjelke: I förevarande proposition, vilken tillstyrks av lagutskottet, föreslås höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld från 15 till 30 kronor. Nu föranleder detta förslag ändring av 20 kap. strafflagen samt ändring av strafflagen för krigsmakten. Bland de paragrafer, som skulle ändras i 20 kap. strafflagen, förekommer även 2 §, som handlar om de s. k. åverkansbrotten, d. v. s. åverkan på skog och mark m. m. Utskottet förklarar sig endast med en viss tvekan vara med om att i detta avseende tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition, och i själva verket finner jag, att utskottet haft stor anledning till denna sin tvekan. I detta avseende erinrar jag om att riksdagen 1912 beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t, som går ut på att i anledning av en motion i andra kammaren och däri påvisad skadegörelse å ungskog begära utredning angående förekommande av denna skadegörelse, och däri yrkas också, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning må giva anledning. De missförhållanden, som då påvisades i motionen liksom i den ganska långvariga debatten i bägge kamrarna, voro i själva verket ganska stora, och det förekommer runt omkring de stora städerna i Sverige, särskilt omkring Stockholm, året om en alldeles oerhörd skövling av unga träd, till en början av tallar, som därigenom fullständigt förstöras. Man motser i trakterna omkring de större städerna nästan med fasa tiden, då den oerhörda skövlingen av julgranar förekommer, och denna skövling är så mycket mera betänklig, som det numera blivit sed att hugga av träden icke vid roten, utan vid manshöjd, varefter dessa ruskor få stå kvar såsom ett fullständigt spektakel. Man skövlar även på detta sätt unga björkar i stort antal. Det förekommer så liten uppfattning i detta avseende hos den stora allmänheten, att det kan förtjäna framhållas såsom ganska anmärkningsvärt, att för en tid sedan i en stor daglig stockholmstidning förekom en insändare med direkt uppmaning att med anledning av det i Stockholm rådande höga priset på björkkvistar gå ut i stadens omgivningar och förse sig med sådant; och det

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.
(Forts.)

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.
(Forts.)

ginge väl an, om det endast vore kvistarna, men det är alltid topparna på de unga träden, som plundras.

Det har ansetts, att det skulle vara en utväg att förminska den pågående trädkövligen att nedsätta eller rent av borttaga stöldvärdegränsen. Nu föreslås i stället att höja den, men en sådan åtgärd står utan tvivel direkt i strid med det i riksdagens nyssnämnda skrivelse uttalade önskemålet. En sådan åtgärd skulle gå stick i stäv mot denna skrivelse.

Men om jag i detta avseende är fullkomligt på det klara med min mening, är jag minst sagt tveksam i fråga om den kungl. propositionens bestämelse i övrigt, och jag föreställer mig, att lagutskottets motivering skulle med ganska ringa omstuvning kunna användas som grund för att yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Om jag frånser den tvekan, som utskottet självt förklarat sig hava i fråga om 20 kap. 2 § strafflagen och övergår till utskottets andra skäl, kan jag då till en början självfallet icke annat än medgiva, att utskottet har rätt, då utskottet säger: »Klart är, att med hänsyn till den stora förskjutning i penningens köpförhållande, som inträtt sedan 1864 års strafflags tillkomst, åtskilliga tillgrepp, som enligt lagstiftarens mening år 1864 borde utgöra snatteri, nu komma att bestraffas såsom stöld». Men verkan av detta upphäver utskottet självt, då utskottet fortsätter: »Därvid får dock icke förbises, att sedan nämnda lags tillkomst institutet villkorlig dom införts ävensom tillfälle beretts att, i fråga om ungdomliga förbrytare, i stället för ålömande av straff förordna om tvångsuppföstran». Och så fortsätter utskottet: »Verkningarna av penningvärdets fall i avseende å straffet för olovligt tillgrepp hava givetvis härigenom i viss mån förringats».

Jag vill även framhålla, att utskottet synes medgiva riktigheten av det yttrande professor Thyrén haft, när denna fråga remitterades till honom, och däri professor Thyrén framhållit, att den i gällande lag tillämpade rent mekaniska värdeprincipen, som lämnar de psykologiska förhållandena utan hänsyn, icke synes lämpa sig för en modern lagstiftning. Och häri torde man även utan tvekan kunna instämma.

Jag vill vidare påminna kammaren om den stöldepidemi, som råder snart sagt över hela vårt land, och jag vill påstå, att denna epidemi nog skulle ytterligare ökas genom ett bifall till nu föreliggande ändringsförslaget skulle vara ett tjuvarnas dyrtidstillägg. Det finns nog skäl för detta påstående. Men jag vill då säga, att när statens ämbets- och tjänstemän utom sin grundplåt endast fått 33 % ökning på sina löneförmåner, det synes vara väl mycket, om utom den grundplåt — ifall jag får använda detta slangord — som tjuvarne i år fått genom riksdagens beslut att avskaffa bestämmelsen om förlust av medborgerligt förtroende, man nu skulle giva dem ytterligare 100 % dyrtidstillägg.

Herr greve och talman, på de skäl jag nu anfört och då man

icke med visshet kan räkna på att de nu gällande höga prisen fortfarande skola gälla, får jag yrka avslag på utskottets hemställan och den kungl. propositionen i dess helhet.

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.

(Forts.)

Greve S p e n s: De av den föregående talaren anförda synpunkterna hava icke varit främmande för utskottet. Utskottet säger ju också, såsom talaren påpekar, i slutet av sin motivering, att utskottet hyser tvekan i fråga om den föreslagna lagändringen vidkommande de i 20 kap. 2 § strafflagen avhandlade överkansbrotten, som intaga en särställning i förhållande till tillgreppsbrotten och beträffande vilka det i allmänhet är särskilt svart att anskaffa bevisning. Det är alldeles riktigt vad den föregående talaren i detta hänseende anmärkt. Vi voro också flera inom utskottet, som ställde oss mycket betänksamma gent emot den här föreslagna lagändringen såväl angående överkansbrotten som förslaget i övrigt huvudsakligen på de av den föregående talaren anförda skäl. För min del skulle jag således icke hava mycket emot, att lagförslaget avsåges. Men det ligger ju sanning i vad i Kungl. Maj:ts proposition och av utskottet och fångvårdsstyrelsen framhålles därom, att den föreslagna höjningen av värdegränsen mellan snatteri och stöld från 15 till 30 kronor icke innebär någon principiell förändring av nu gällande bestämmelser, utan endast avser att med hänsyn till nuvarande tidsförhållanden och särskilt penningvärde's starka fall bringa den nu gällande lagen till överensstämmelse med dess ursprungliga innehåll. Här är icke fråga om någon omarbetning av lagen, och därför kan jag icke anse, att det är fråga om en åtgärd, som står i strid med den av den föregående talaren omnämnda riksdagsskrivelsen år 1912, som avläts med anledning särskilt av julgransstölderna omkring Stockholm. De samma gäller också med avseende på professor Thyréns yttrande i anledning av det här förslaget. Det är ju alldeles givet, att den rent mekaniska värdeprincipen icke lämpar sig i den moderna lagstiftningen, och det är väl också mycket troligt eller åtminstone möjligt, att detta kommer att influera på den pågående strafflagsreformen. Men här är det — som sagt — endast fråga om att fastställa en lägre straffgräns mellan snatteri och stöld för att bringa nu gällande lag i överensstämmelse med dess ursprungliga innehåll med hänsyn till det starka fall, som ägt rum i penningvärdet, och till tidsförhållandena i övrigt.

Jag anser mig av den anledningen, ehuru med en viss tveksamhet, böra hemställa om bifall till utskottets hemställan.

Greve W a c h t m e i s t e r, H e n n i n g: Herr greve och talman, mina herrar! Med hänvisning till 2 §, som den första ärade talaren särskilt fäste sig vid och som ju delvis lyder: »Den, som å skog eller mark, däri han ej äger del eller den han ej innehaver eller äger rätt att nyttja, — — — olovligen tager, av växande träd, — — — kåda» etc., så ber jag att få för kammaren framhålla den synnerligen stora fara, som våra skogar åtminstone i mellersta Sverige, där jag känner till förhållandena, äro utsatta för, därför att de äro översvämmade av en mängd kådplockare. Dessa kådplockare gå fram fullkom-

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.
(Forts.)

lig hänsynslöst och hugga i träden för att få kådan att rinna, och de icke endast begagna sig av kådan, som de önska taga, utan förstöra även träden, därigenom att dessa bliva utsatta för röta. Genom detta kådplockande kunna de förtjäna 30 å 40 kronor om dagen. Om någon gång någon enda av dem skulle bliva fast och få plikta ett lågt belopp, skulle detta icke alls hjälpa till att avvärja skadegörelsen i fråga. Genom att nu höja snatterigränsen till 30 kronors värde, för att det skulle bliva stöld, skulle man fastmer underlätta den stora skadegörelse å skogen, som jag här påpekat. Endast detta förhållande i fråga om kådan och vad därtill hör torde vara anledning nog för kammaren att för närvarande åtminstone avslå den föreslagna omändringen av denna paragraf.

På samma gång jag anhåller, att kammaren måtte behjerta det förhållande jag nu framhållit om huru skogen utsättes för skadegörelse av kådplockare, ber jag att få yrka avslag på det här föreliggande förslaget.

Herr Klefbeck: Jag har mycket sinne för humor, och därför är jag också tacksam för det stänk av humor, som kom fram i greve Lagerbjelkes anförande. Men jag kände mig icke riktigt tilltalad av det, ty hans lilla skämt gick ut över olyckliga medborgare, som jag menar snarare — fastän jag icke rekommenderar det heller — borde hava i tet spö än straffas för stöld.

Den här saken är framförd av fångvårdsstyrelsen, således av den myndighet, som väl är den mest sakkunniga på detta område. Den har vidare av lagrådet lämnats utan anmärkning och har nu tillstyrkts av ett enhälligt lagutskott. Det förefaller mig då underligt, om kammaren skulle vara färdig att så här i en hastig stund avslå alltsammans.

Den första ärade talaren hade åtskilliga anmärkningar att framställa mot utskottets motivering, och jag vill gärna erkänna, att den icke driver saken så starkt, som önskligt hade varit. Men det beror ju på att vi för att komma till ett enhetligt utlåtande från utskottets sida gingo med på detsamma från olika sidor för att på det sättet giva uttryck åt vår uppfattning. Skulle vi således hava gjort medgivande i den riktning, som greve Lagerbjelke antydde, så beror det just på det sätt, på vilket utskottets motivering kommit till stånd. Jag vill påminna om att denna paragraf i strafflagen infördes i syfte att låta förbrytelse, vid vilken det tillgripna värdet inte gick över 15 riksdaler, såsom det hette, anses såsom snatteri, men detta syfte har under tidernas lopp just genom penningvärdets fall gått alldeles förlorat, så att säga, i ty att tillgrepp, som enligt lagens mening bort straffas som snatteri, nu på grund av penningvärdets fall straffas, såsom om stöld vore begånge. Och det kan icke vara riktigt, att hela lagens mening och syfte skall alldeles förändras på grund av ekonomiska omständigheter, som ju icke hava med lagstiftning någonting att göra.

Vad vidare beträffar herr Thyrens anmärkning, att den önskade reformen i strafflagstiftningsväg icke är att höja den här

värdegränsen, utan att den bör gå fram på helt andra linjer, så var ju utskottet fullt ense därom, men utskottet kunde icke linna, att när hela strafflagstiftningen är under oarbetade, man skall på en viktig punkt föregripa vad som nu är under arbete. Kungl. Maj:t säger i anledning av herr Thyréns anmärkning, att om man på denna punkten ensamt skulle göra principiella avvikelser, det skulle medföra så stora tekniska svårigheter, att det är lämpligast att uppskjuta den principiella omläggningen av strafflagen, till dess man får alltsammans i ett sammanhang.

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.
(Forts.)

Det är också riktigt, att utskottet pekat på den villkorliga domen och möjligheten att döna unga förbrytare till tvångsuppfostran. Men det är också viktigt att taga märke på att det för närvarande icke finnes möjlighet att effektuera denna straffmetod, om jag så får kalla det. Vi hava icke tvångsuppfostringsanstalter i den utsträckning, som behöves. Det förekommer redan nu, att man icke ser någon utväg att kunna behandla förbrytare så, som man skulle vilja göra det. Man har mycket bekymmer för huru man skall ställa det för dessa, som behöva tagas in på tvångsuppfostringsanstalt, och att då taga allt för mycken hänsyn till detta skäl vid nu föreliggande förhållande synes mig icke vara riktigt på sin plats.

Sedan är det en sak, som för mig är ganska avgörande, och det är den, att ett avslag på utskottets hemställan skulle gå ut över våra unga förbrytare i allmänhet. Det är ju så, som det framhållits på ett par ställen, att om de nu taga litet metallskrot, man lätt finner, att medan de efter det gamla penningvärdet skulle fått sona detta endast med straff såsom för snatteri, värdet av detta metallskrot snart går över femton kronor och de sålunda buras in i fängelse. Och det klagas från fängelserna över att när dessa unga förbrytare komma in, de ofta måste placeras två eller tre i samma cell, där de få leva så natt som dag tillsammans och där en, som är mera fördärvad, är oförhindrad att förstöra en annan och göra honom värre, än han var förut.

Vidare vill jag säga det, att detta utskottsutlåtande ingalunda vill vara utskottets slutord i denna straffhistoria, om jag så får kalla det, utan utskottet vill blott, att under mellantiden, till dess vi få en reformerad strafflagstiftning i verkligheten, sådana bestämmelser, som förr voro rådande, må i fortsättningen bliva rådande och icke genom så att säga ekonomiska omständigheter en lagbestämmelse må totalt förändra karaktär mot vad den haft i begynnelsen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Löfgren: Herr greve och talman, mina herrar! För motivering av det här framlagda förslaget synes det mig vara tillräckligt att hänvisa till de skäl, som anförts i propositionen och vidare utvecklats i debatten. Men jag ber att särskilt få ytterligare undersöka, att den ifrågavarande straffbestämmelsen antogs i mitten av förra århundradet, och att sedan dess penningvärdet sjunkit

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.

(Forts.)

till den grad, att vad som för ett femtiotal år sedan ansågs vara värt 15 kronor nu måste värderas icke till 30 kronor utan antagligen till bortaf. 100 kronor. Praxis har emellertid sökt i möjligaste mån mildra, där lagens bestämmelse under senare tid kunnat förfalla åltför sträng. Men även det har i stor utsträckning omöjliggjorts under kristiden, på den grund nämligen att vi hava maximipris, som faktiskt sammanfaller med det lägsta marknadsvärdet, bestämt för de flesta varuslag. Domstolarna hava därför knappast samma möjlighet som förr att mera, så att säga, godtyckligt utsätta så låga värden, att straffbestämmelsen icke drabbar för hart.

Man har nu anmärkt, att ett antagande av det här förslaget skulle verka särskilt ogynnsamt då det gäller att skydda skogsprodukter och dylikt. Och det kan ju vara sant, att tillgrepp på det området i dessa tider tillvuxit så, att däri måste anses ligga en särskild fara. Men jag vill därvid hänvisa till att här frågakommande skogsprodukter stigit i värde i samma proportion som allt annat. Även beträffande dem gäller, att femton kronor numera icke betyda mer än en bråkdel av vad de betydde för 50 år sedan. Men dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på, att gällande strafflag vilar på sådana grunder, att ringare tillgrepp av skogsprodukter till och med skola bedömas lindrigare än annat mindre tillgrepp. Bestämmelserna för åverkan, jämförda med bestämmelserna enligt 20 kap. strafflagen, äro lagda så, att det skall anses, att tillgrepp av skogsprodukter av lägre värde icke skall betraktas lika svårt som snatteri, vilket ju särskilt har den betydelsen, att åverkansbrott icke räknas i återfalls-hänseende.

Vad slutligen beträffar herr Thyréns anmärkning innefattar ju den, såsom redan sagts, ett upptagande av spörsmålet, om det är lämpligt eller olämpligt att i en ny lagstifning bibehålla visst penningvärde såsom skillnadsgräns mellan stöld och snatteri. Men det är ju icke fråga om den saken nu, utan blott om att enligt fängvårdsstyrelsens yrkande träffa en bestämmelse, som gör, att gällande strafflagstiftning icke drabbar alltför ojämt och på ett helt annat sätt, än som ursprungligen var avsett av lagstiftaren.

Greve Lagerbjelke: Då jag sökt sätta mig in i föreliggande fråga, hava de synpunkter, som här framhållits först av herr Klefbeck och sedan av departementschefen, ingalunda varit för mig främmande, och jag vill gärna förklara, att om enligt min uppfattning tillräcklig hänsyn tagits till skogsvårdsförhållandena, det är mycket antagligt, att jag skulle kunnat vara med om att bifalla ett dylikt förslag. Nu har detta emellertid icke skett, och jag anser mig icke heller i stånd att framlägga något förslag, däri nödig hänsyn toges till dessa skogsvårdsförhållanden. Under sådana förhållanden är jag nödsakad att, då antagligen i varje fall till ett annat år ett nytt förslag inkommer, vidhålla mitt yrkande på avslag.

Herr Holmquist: Det förefaller mig, som om föreliggande fråga verkligen hade en något större räckvidd, än vad åtminstone en

eller annan av föregående talare velat giva den. Det kan väl icke nekas, för det första, såsom ett naturligt faktum att genom nuvarande tids oerhört fallande penningvärde en hel del varor, jämfört med den gamla uppskattningen, nått oerhört höjda värden. Här talades särskilt om kåda. Den var ju under förra tider nästan värdelös, kan man säga, men har nu gått upp oerhört i värde. Jag vill fästa mig vid dessa ofta förekommande kådstöder. Därvid är det två saker, som icke få sammanblandas, den ena är tillgreppet av kådan och den andra är, att man skadar träden på ett visst sätt och därigenom förorsakar skada å skogen. I det sammanhang, vari frågan nu föreligger, kan denna senare sak icke direkt komma i betraktande, då det gäller själva tillägnandet av kådan. Denna attack på skogen är av alldeles särskilt slag, men då en person ställes till ansvar för att ha tillgripit kåda, utan hänsyn tagen till att den togs på sådant sätt, att därigenom blev skada å skogen, så är att märka, att några händer fulla med kåda, i jämförelse med det gamla värdet, stigit till ett oerhört belopp, och enligt min uppfattning är det rent av ohyggligt att tänka sig, för huru ringa kådkvantiteter en person kan dömas såsom tjuv, då han förut utan all fråga för tillgrepp av en mångdubbel kvantitet på sin höjd blivit fälld för åverkan. Enligt min mening är detta ett ganska typiskt exempel för penningvärdets fall och dess återverkan på andra områden.

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.

(Forts.)

Nu sade greve Lagerbjelke, att »tjuvarna», såsom han yttrade, redan genom borttagandet av straffpåföljden, förlust av medborgerligt förtroende fått en särskild present av humanitär art, och skulle kunna nöja sig, även om man icke giver dem något vidare »dyrtids-tillägg», såsom han uttryckte sig. För min del tror jag icke alls, att frågan om medborgerligt förtroendes förlust stått i något som helst samband med penningvärdets fall och de lagar, som i anledning därav föreslagits. Denna fråga om förlust av medborgerligt förtroende är en mycket gammal fråga, som mångfaldiga gånger av riksdagens kamrar debatterats, och den måste enligt min uppfattning ses från helt andra synpunkter än det här föreliggande lagförslaget.

Varför enligt min uppfattning ett avslag på den kungl. propositionen skulle te sig såsom en handling, som icke vore i full överensstämmelse med den humanitära uppfattning, som jag tror i vår tid särskilt gör sig gällande, beror på det särskilda tidsläget. Under en tid av ett hemskt elände, då på många håll existerar brist på förnödenheter av alla slag, särskilt på sådana förnödenheter, som direkt ingå i den personliga hushållningen, är det klart, att förhållandena liksom driva vissa personer till att bliva förbrytare. Men till detta sakläge sälla sig de övriga skäl, som här angivits. Då det, som för ett tiotal år sedan var värt 7 kronor 50 öre, nu kan uppskattas till 15 kronor, har ju redan genom detta penningvärdets fall en hel del förbrytare, som förut betraktats såsom helt enkelt snattare eller åverkan, nu kommit in under det rena stöldbegreppet. Finns det någon anledning att, även om man håller på den gamla uppfattningen, under detta tidsläge vid ett så oerhört fall av penningvärdet avslå detta förslag? Jag tror det icke. Jag tror liksom fångvärdssty-

Om höjning av värdegränsen mellan snatteri och stöld.
(Forts.)

relsen, liksom lagrådet och Kungl. Maj:ts regering, att just de nuvarande tidsförhållandena alldeles särskilt mana till att vidtaga den ifrågasatta lagändringen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Wachtmeister, Henning: Det förvånade mig att höra ordföranden i skogsvårdsstyrelsen för Kopparbergs län yttra sig så, som han gjorde, rörande en fråga, som så ingriper i skogsvården som den här föreliggande. Jag skulle nästan tro, att den ärade talaren, när han kommer åter till sitt län och får se den skadegörelse, som skett just genom kådplockare, kommer att ändra sin uppfattning i frågan.

Jag förstår väl de skäl, som av åtskilliga talare framhållits för bifall till denna lagändring, men jag anser också, att ändringen icke bör ske så, att skogen lämnas utan tillbörligt skydd. Greve Lagerbjelke framhöll ju nyss såsom sin uppfattning, att om frågan kommer igen, den torde komma igen i sådan form, att just detta önskemål, som här framstälts, vinner beaktande. Jag instämmer med honom i den uppfattningen, att det icke är så brådslande med denna lagändring, utan att den kan tillsvidare anstå.

På denna grund anhåller jag, herr greve och talman, att få vidhålla mitt yrkande på avslag på lagförslaget.

Herr Holmquist: I anledning av ingressen till den siste ärade talarens senaste yttrande, i vilken han uttryckte förvåning över att jag såsom ordförande i Kopparbergs läns skogsvårdsstyrelse kunde hysa den åskådning jag i frågan hade, får jag säga, att det alls icke är i den egenskapen jag här talat. Jag har i egenskap av ordförande i skogsvårdsstyrelsen för det län jag tillhör gjort allt vad göras kan för att stävja missbruket i avseende å kådplockning. Men här har jag talat utslutande i egenskap av en kugge i det hjul, som framdriver ett helt lagverk. Jag ställer mig här utslutande såsom ledamot av riksdagens första kammare och yttrar mig utslutande ur synpunkten, hur denna lag bör läggas såsom strafflag. Och det är ur denna synpunkt, som jag för min del kommit till den meningen, att Kungl. Maj:ts här framställda förslag är värt att vinna beaktande.

Herr Mannheimer: Herr talman! Blott ett par ord! Den för mig viktigaste synpunkten i denna fråga är, att genom att gå Kungl. Maj:ts proposition till mötes man skulle kunna rädda en mängd ungdomar, som nu skulle träffas av fängelsestraff, från att komma i fängelse. De, som ha den uppfattningen, att man bör söka göra allt för att förekomma, att, i den mån det är möjligt, de unga, som kommit på villovägar, träffas av fängelsestraff synas mig i detta fall böra rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Ännu är arbetet med den stora strafflagsreformen i sin allra första början och säkerligen dröjer det tiotal av år, innan förslag föreligger som resultat därav.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter enligt där-
under förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till
vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt
samt vidare därpå att såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts
i ämnet gjorda framställning skulle avslås; och förklarades den förra
propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Om höjning av
värdegränsen
mellan snatteri
och stöld.*

(Forts.)

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga
utskotts utlåtande nr 15, i anledning av återremiss till utskottet av
dess hemställan om skrivelse till Konungen angående åvägabrin-
gande av större överskådlighet och ordning beträffande Svensk för-
fattningssamling, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som andra kammarens beslut i ämnet således icke blivit
oförändrat godkänt, skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen ärendet
återlämnas till andra kammaren för vidare behandling.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra till-
fälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om
skrivelse till Konungen angående vidtagande av åtgärd i syfte att
ersättning för viss förlust måtte beredas mellersta Sveriges socker-
fabriksaktiebolag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-
redande av ökade medel till bestridande av resekostnader för forn-
minnesvården;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-
frielse för tandläkarinstitutet att till statsverket inleverera vissa
medel; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-
läggsarvoden åt vissa extra ordinarie ämneslärarinnor vid allmänna
läroverk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 87, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för tillför-
ordnade folkskolinspektören Knut Bernhard Kjellmark för uppflytt-
ning i högre lönegrad.

*Ang. folkskol-
inspektören
K. B. Kjell-
marks tjänst-
årsberäkning.*

I en till riksdagen den 5 april 1918 avlåten, till statsutskottets
förberedande behandling överlämnad proposition (nr 241) hade
Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att tillförordnade folk-
skolinspektören Knut Bernhard Kjellmark finge för uppflyttning i
högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid under åren 1905—1909,

Ang. folkskol-
inspektören
K. B. Kjell-
marks tjänst-
årsberäkning.

under vilken han innehaft förordnande såsom statens folkskolinspektör, dock att Kjellmark icke finge komma i åtnjutande av ålderstilllägg för tid före 1918 års ingång.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föreliggande utlåtande yttrat:

»Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innebär ett brytande av den allmänna avlöningsgrundsatsen, att den för erhållande av ålderstilllägg erforderliga tjänstetiden skall omfatta en sammanhängande period i statstjänst. Då ett dylikt avsteg givetvis kan förväntas komma att medföra konsekvenser av så vittutseende natur, att de omöjliga låta sig nu överblicka och vilka torde komma att i realiteten upphäva nämnda princip, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka framställningen.

Utskottet får alltså hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas.»

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. Bergqvist*, *C. G. Österberg*, *J. Nilsson* i Malmö och *O. H:son Walldén*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»På de skäl, som av folkskolöverstyrelsen anförts i dess i ärendet avgivna utlåtande, har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till framställningen, och får utskottet alltså hemställa, att riksdagen må medgiva, att tillförordnade folkskolinspektören Knut Bernhard Kjellmark må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid under åren 1905—1909, under vilken han innehaft förordnande såsom statens folkskolinspektör, dock att Kjellmark icke må komma i åtnjutande av ålderstilllägg för tid före 1918 års ingång.»

Herr Bergqvist: Mot det föredragna utskottsbetänkandet har jag jämte tre andra utskottsledamöter anført reservation. Då emellertid andra kammaren redan bifallit utskottets hemställan, varigenom frågan faktiskt avgjorts, skall jag icke ingå i någon kritik av utskottets ståndpunkt. Det torde dock vara visst, att folkskolinspektören Kjellmark skall anse sig hårt behandlad, då riksdagen förvägrar honom att räkna sig till godo föregående tjänstgöring såsom statens folkskolinspektör, och därtill har han enligt min uppfattning nog sina skäl.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd för utgivande av tidskriften *Biblioteksbladet*, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag å tilläggsstat för år 1918 till det frivilliga brandväsendet. *Om statsbidrag till det frivilliga brandväsendet.*

I en till riksdagen den 5 april 1918 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition (nr 237) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av åberopade orsaker hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *C. G. Ekman, J. S. Almer, N. Åkesson, C. G. Österberg, C. I. Asplund, S. Bengtsson* i Norup, *J. A. Ingvarson, C. R. Jansson* i Falun, *K. A. Tengdahl* och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer på tilläggsstat för år 1918 under sjätte huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst, 5,000 kronor, under villkor dels att motsvarande belopp tillsköttes av brandförsäkringsanstalter eller annan, dels ock att redogörelse för resultatet av riksförbundets verksamhet till Kungl. Maj:t lämnades.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*: På de skäl, som anförts i den vid utskottets betänkande fogade reservationen, anhåller jag att få yrka bifall till densamma.

Herr *Ekelund*: Såsom framgår av reservationen, avse reservanterna i likhet med Kungl. Maj:t att hävda, att ett bifall till framställningen, i enlighet med reservanternas förslag, skulle vara ägnat att åstadkomma ett rationellt upplysnings- och instruktionsarbete för vinnande av ökat skydd gent emot eldsolyckor, och det hävdas också att detta är ett statsintresse. Utskottet har också erkänt, att man i viss mån kan anse, att häri skulle ligga ett statsintresse, men om man går så långt som reservanterna och den kungl. propositionen, får man verkligen taga konsekvensen därav och finna sig i att det framkommer liknande förslag angående många intressen, som kunna bliva föremål för statens befrämjande verksamhet. Särskilt om man tänker på försäkringsområdet, skulle man kunna säga, att det också vore ett statsintresse att söka tillgodose försäkringen av kreatur mot olycksfall. Därigenom uppkommande förluster äro också av den beskaffenhet, att de äro av betydelse för det allmänna, men jag tror, att man får lov att begränsa sig på detta område för att icke komma för långt. Staten kan icke taga hand om allting här i världen, och huru skulle det gå med den enskilda företagsamheten, om staten skulle ägna sitt intresse åt alla möjliga slag av verksamhet?

Om statsbidrag
till det frivilliga brandväsendet.
(Forts.)

Vad som genom bifall till det anslag, som här är i fråga, skulle kunna åstadkommas vore, föreställer jag mig, att särskilt på landet bildades frivilliga brandkärer. Ja, det vore ju utomordentligt bra, men huru kommer det att gå sedan? Tro icke herrarna, att då man fått en frivillig brandkår här och en där, men man icke hade råd att förskaffa sig brandredskap, såsom mycket dyrbara ångsprutor, motorsprutor m. m., som erfordras för att brandkärorna på ett effektivt sätt skola kunna fylla sina uppgifter, det ligger mycket nära till hands att hos Kungl. Maj:t begära, att framställning måtte ske till riksdagen om beviljande av anslag även för detta ändamål, och på sådant sätt bleve det ingen gräns för allt, som kan begäras. Då kan jag för min del icke se annat, än att det ligger mycket närmare till hands, att de stora brandförsäkringsbolagen intressera sig för denna verksamhet. För dessa bolag betyder en sådan utgift som det här ifrågavarande beloppet snart sagt ingenting. Om de slå sig ihop och betala en sådan summa som det föreslagna beloppet, 5,000 kronor, vore det bland stora utgifter endast en droppe i havet.

Vad upplysningsverksamheten beräffar, tror jag för övrigt, att det vore mycket lämpligare, att den bedreves på sådant sätt, att man i skolorna ägnade sin uppmärksamhet åt att undervisa den uppväxande ungdomen i att icke vara vårdslös med elden, icke kasta brinnande cigaretter i halmdösar o. s. v. Jag tror, att därmed skulle vinnas ofantligt mycket mer, och då jag icke inser, att här föreligga verkliga bestämda skäl för riksdagen att bevilja anslaget, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve S p e n s: För min del tror jag, att det resultat, vartill statsutskottets majoritet kommit i denna fråga, är det riktigaste, men till de nyss anförda skälen för utskottets mening ber jag att få lägga ännu ett, att jag icke är fullt säker på att de ifrågavarande Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer arbetar efter fullt sunda principer. Ätminstone tror jag icke, att så varit fallet under den nyligen avgångne, i den kungl. propositionen omnämnde brandkonsulentens tid. Denne var, efter vad jag tror, den egentlige stiftaren av detta förbund, och han synes alltjämt varit en ledare inom dessamma. Vid ett årsmöte inom förbundet, som jag för ett par år sedan bevistade, fick jag det intrycket, att förbundet motarbetar antagandet av sådana brandordningar, som avses i lagen den 13 juni 1913 om ändrad lydelse av, bland annat, 74 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet och Kungl. Maj:ts i den föreliggande propositionen omnämnda cirkulärskrivelse den 31 december 1915. Där avses att få brandordningar antagna av kommunerna och sedermera fastställda av länsstyrelserna. Länsstyrelsernas fastställelse är behöflig, särskilt därför att för ett ordnat brandväsende det är av vikt, att straffpåföljd bestämmes för brandmanskaps uraktlåtenhet att infinna sig vid eldsläckningsövningar och vid eldsvådor och sådana straffpåföljder kunna ej bliva lagligen gällande utan vederbörlig fastställelse av desamma. Den nyss omnämnde ledaren av förbundet lade vid detta möte så stor vikt vid att brandväsendet på lands-

bygden anordnades i alla avseenden frivilligt, att han t. ex. motsatte sig, att i större stationssamhällen på landsbygden, vilka icke vore municipalsamhällen och där brandstadgan för städerna således icke vore gällande, det skulle antagas brandordningar med föreskrift om skyldighet för brandkårens medlemmar att vid påföljd av böter infinna sig vid kårens övningar eller vid eldsvådor. En sådan bestämmelse torde emellertid, såsom jag påpekat, vara nödvändig för ett väl ordnat brandväsende.

Om man nu ser till vad som föreslagits i detta ärende, skulle de bidrag, som väntas kunna erhållas från brandförsäkringsbolagen, användas till avlöning åt av förbundet anställda personer, som skulle resa omkring till de frivilliga brandkåreerna samt biträda med råd och upplysningar angående deras utrustning och utbildning. Det är nu fråga om ett anslag på 10,000 kronor, som skulle användas till bekostande av instruktionskurser. Statutskottet anmärkte, att i ansökningen icke närmare angivits, huru beloppet skulle användas, och då yttrande i anledning därav inforrades från riksförbundet, upplystes, att det skulle användas till betäckande av kostnaderna för sådana kurser. Om man hade full säkerhet för, att instruktionskurserna komme att anordnas på fullt lämpligt sätt, skulle jag icke hava så stor betänklighet mot anslaget beviljande, men då jag med hänsyn till vad jag förut anfört icke kan frigöra mig från en viss farhåga, att så icke skulle bliva fallet, samt då i händelse av bifall till reservationen de till förbundets disposition ställda medlemmarna icke skulle komma att användas för dessa kurser utan för andra förbundets ändamål, anser jag mig böra yrka bifall till utskottets hemställan.

Om statsbidrag till det frivilliga brandväsendet.

(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet. *Om anslag till svenska stadsförbundet.*

I en till riksdagen avlåten, den 5 april 1918 dagtecknad proposition nr 244, som överlämnats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:ten föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för svenska stadsförbundets verksamhet under sjunde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstaten för år 1918 4,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1919 8,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna grunder

Om anslag till
svenska stads-
förbundet.

hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

(Forts.)

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Föreliggande proposition kan synas vara av relativt obetydlig beskaffenhet, och kanske det synes djärvt att gent emot ett enhälligt statsutskott likväl påkalla kammarens uppmärksamhet vid denna punkt, men jag gör det därför att den föreliggande propositionen berör ett ämne av vittgående beskaffenhet, och jag är rädd för att herrarne i statsutskottet kanske icke tillräckligt uppmärksammat problemets kärna.

Förhållandet är ju, att riksdagen själv på grund av omständigheternas makt alltmer erfarit, huru de finansiella problemen trängt sig fram i förgrunden och vi tvungits att upptaga dem till behandling. Även kommunernas finansiella hushållning har riksdagen och statslivet nödgats befatta sig med, och det anses ju numera, att man icke kan lämna det kommunala låneväsendet eller kommunernas finansiella hushållning utan en viss kontroll från statens sida. Nu gäller emellertid den stora frågan, huru staten skall åstadkomma denna kontroll, och det är därom denna proposition rör sig.

Kanske får jag, ehuru det kan synas hopplöst att föra denna proposition till framgång här i kammaren, för kammarens ledamöter inflicka, att andra kammaren nyss bifallit propositionen, och det därför att det framkomna förslaget pekar ut över den väg, som så väl för staten själv som för kommunerna måste anses som den lämpligaste just för anordnandet av statskontrollen.

Här kommer nämligen Svenska stadsförbundet, som tidigare sysslat med dessa finansproblem och förklarar, att det icke har till sitt förfogande den nödiga kapaciteten för att lösa åliggande uppgifter. Stadsförbundet behöver anordna ett finansiellt råd. Å sin sida har staten klart för sig, att den nuvarande kontrollen över kommunernas finansväsende icke är tillfyllest, utan att för denna behöves en bättre organisation. Låt då dessa båda, staten och kommunerna, på detta område möta varandra och skaffa sig ett gemensamt organ, där bådats ömsesidiga erfarenheter och synpunkter kunna komma till sin rätt! Låt i detta kommunala finansråd staten sätta in någon representant med uppgift att tillse, att statens synpunkter bliva beaktade, och giv för detta ändamål ett visst, om även obetydligt anslag om året! Då komme samtliga kommuner att få över sig ett fullt auktoritativt organ. Staten finge till sitt förfogande ett organ, som kunde användas i tvistiga och svåra fall, och tillika bleve det en levande kontakt mellan staten och kommunerna.

Jag får fästa uppmärksamheten på att det här gäller icke endast städerna, utan i synnerhet landets små municipalsamhällen. För deras finansiella liv är det av allra största vikt, att staten ägnar dem sin uppmärksamhet för att giva sitt stöd, där behov förefinnes av en rådgivande verksamhet.

Den väg, som sålunda föreslås, skulle för båda parterna vara den bästa, och jag skulle, herr talman, vilja hemställa, att denna kammare ville i likhet med andra kammaren behjärta denna sak och

frånfalla den ståndpunkt statsutskottet intagit samt i stället biträda den kungl. propositionen. *Om anslag till svenska stadsförbundet.*

(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: I anledning av vad herr statsrådet nyss anført, ber jag få säga, att statsutskottet i sitt yttrande icke förnekar, att det tillkommer det allmänna en sådan uppgift, som i propositionen angivits, och att denna skulle vara av värde såväl ur statens synpunkt som ur kommunernas, vilkas ärenden det i första hand gäller. Å andra sidan måste man säga sig, att det är en rätt så ovanlig väg, om staten börjar bevilja statsanslag till en av enskilda planerad verksamhet, innan ännu den institution skapats, som det gäller att med anslag understödja. Rimligt hade det i detta liksom även i andra fall varit, att verksamheten åtminstone varit påbörjad, så att det kunnat visas, i vilken mån denna institution vore lämpad för sin uppgift. Detta så mycket hellre som medlemmarna av det förbund, inom vilken den nya verksamheten skulle ordnas, nämligen våra stadskommuner, i allmänhet mycket väl hava ekonomisk möjlighet att påbörja den verksamhet, som här åsyftas, och därigenom visa dess lämplighet samt därmed även rätten att från statens sida påkalla anslag för ändamålet. Det föreligger, så vitt jag kan se, intet tvivel om att initiativtagarna äga ekonomisk möjlighet att skapa ett organ, som i första hand skulle tillgodose och främja stadskommunernas intressen.

Det är visserligen sant, att andra kammaren med en rösts majoritet och efter en diskussion, som jag icke tror varit allsidigt belysande, kommit till det resultat, som herr statsrådet nämnde, men detta kan i och för sig icke utgöra anledning för första kammaren att frångå den praxis i fråga om statsanslag, som riksdagen i allmänhet upprätthållit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till statsutskottets enhälligt avgivna hemställan.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Den föregående ärade talaren har fortfarande förbisett vad saken gäller. Här är icke fråga om huruvida stadsförbundet har råd att för detta ändamål kosta på 8,000 kronor mer eller mindre, utan frågan är, om det är i statens intresse, att det ifrågasatta finansrådet blir så utrustat, att man har någon garanti för att det blir den *samverkan* mellan stat och kommun, som är erforderlig. Det är min livliga övertygelse, att därför utan den statskontroll, som i vissa avseenden måste tvinga sig fram, säkerligen kommer att bli mycket dyr, och det är ganska naturligt, att det blir en byråkratisk kontroll, som är svårhanterlig, samt att man från kommunernas sida sett icke får den hand över det hela, som erfordras. Just därför vill man trygga en sådan samverkan.

Detta är icke en vanlig understödsfråga, utan en organisationsfråga, där man från början vill liksom nita samman det hela för att få intressena att gå ihop, och jag vill emot den föregående talaren säga, att det är långt ifrån ett renodlat kommunalt intresse, som beröres i denna fråga om hundra- och tusentals miljoner, som ligga i

Om anslag till
svenska stads-
förbundet.

(Forts.)

städernas ekonomi. Saken berör den nationella hushållningen i så hög grad, att det är ytterst nödvändigt, att staten tager på frågan på annat sätt, än som framgick av den föregående talarens anförande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 92, angående sättet för tackande av det för beredande av rörelsekapital för bränselekommissionen under år 1918 beviljade anslag, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Om införande
av s. k. arbets-
kamrar.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om införande i Sverige av s. k. arbetskamrar.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 122, hade herr *von Koch* hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten att här i landet inrätta s. k. arbetskamrar, eller vidtaga andra åtgärder i liknande syfte.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angivna orsaker hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer:

dels av herr *von Koch*, som på anförda skäl hemställt, att första kammaren för sin del ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten att här i landet inrätta s. k. arbetskamrar eller vidtaga andra åtgärder i liknande syfte;

dels ock av herr *Ström*, utan antydd mening.

Herr *von Koch*: Som kammaren torde finna, har jag vid utskottets betänkande fogat en reservation, vari jag hemställer om bifall till den av mig väckta motionen.

Det skall icke falla mig in att vid denna sena timme taga kammarens tid något väsentligt i anspråk. Jag tillåter mig endast att i korthet hänvisa till den reservation, vilken som jag nyss nämnt jag har fogat till utskottets betänkande. Det må endast framhållas, att i de utlåtanden, som ha kommit från olika håll i denna sak, har man tydligen i någon mån missförstått den tanke, som ligger bakom detta förslag med arbetskamrar. Man har sagt, att vi här i landet hava så goda institutioner för arbetsförmedling, för yrkesinspektion, för medling i arbetstvister, att vi icke behöva någon ny organisation för denna sak. Det bärande i motionen eller i tanken på så kallade arbetskamrar är dock någonting annat, någonting mera djupgående än att yt-

terligare främja nyssnämnda institutioner. Det är, att det skulle bliva tillfälle för representanter bland arbetarna och arbetsgivarna, de främsta och dugligaste bland dem, att sammanträffa med varandra och gemensamt avhandla dels viktiga frågor, som mera röra det fackliga området, dels även betydelsefulla sociala och hygieniska spörsmål. Det har varit min och motionärens i andra kammaren tanke, att om man kunde få till stånd sådana institutioner, så skulle man verkligen nå ett ganska gott stycke fram i avseende på åstadkommande av samförstånd och arbetsfred på det industriella området, och det är den tanken, som man velat främja genom dessa institutioner.

Jag ber också, herr talman, att få nämna, att när motionen väcktes, så förelåg allenast i Tyskland ett förslag till sådana arbetskamrar, som hade utarbetats från *fackföreningshåll*. Och det var sålunda allenast detta förslag, som jag kunde referera. Sedan några dagar tillbaka ligger emellertid på tyska riksdagens bord ett förslag utarbetat av *regeringen*, ett förslag, som är ganska omfattande och ganska intressant. Jag tillåter mig allenast att i korthet antyda, att det förslaget liksom dess föregångare år 1910 avser att åstadkomma arbetsfred och att främja det goda förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare. Det vill man nå först och främst genom att arbetskamrarna fungera som förlikningsdomstol enligt vissa grunder. Den har vidare tänkt sig, att dessa arbetskamrar skola kunna genom att föreslå lämpliga åtgärder i hygieniskt och socialt avseende främja arbetarnas hälsotillstånd och sociala läge. Man har vidare avsett, att dessa arbetskamrar skulle kunna främja införandet av kollektivavtal i stor utsträckning, och man har slutligen tänkt sig, att beträffande de s. k. hemarbetarna ett viktigt medel skulle finnas i arbetskamrarna att reglera deras förhållanden, på så sätt nämligen, att dessa arbetskamrar skulle kunna upptaga hemarbetet och hemarbetarnas avlöning till beprövande, undersöka förhållandena och framställa förslag till minimilöner och minimipris. Jag tror mig med detta hava visat, att dessa institutioner i Tyskland kunna få en ganska betydelsefull uppgift, omfattade som de synas vara av stort intresse från olika håll.

Jag är visserligen medveten om att det icke är stora utsikter att nu få kammaren med på en utredning i detta avseende, särskilt sedan utskottet i andra kammaren har avstyrkt motionen; men jag är för min del livligt övertygad om att denna fråga är en framtidsfråga, en fråga som ovillkorligen kommer igen och som har den betydelse, att den måste komma igen. Det är därför som jag vid detta tillfälle, herr talman, ber att få yrka bifall till den hemställan, som göres i min reservation.

Herr Danström: Herr von Koch har i år varit den flitigaste motionären i denna kammare på det sociala området. Såsom sådan har han ock varit andra tillfälliga utskottets största arbetsgivare, och i allmänhet har det rätt bästa samförstånd mellan arbetsgivare och arbetstagare beträffande de motionärens förslag, som kommit till detta utskotts prövning. Men i detta fall har utskottet icke kunnat följa herr von Koch på hans reformstråt.

Om införande
av s. k. arbets-
kamrar.
(Fortn.)

Om införande
av s. k. arbets-
kamrar.
(Forts.)

Det är här meningen att söka inaugureras på den svenska arbetsmarknaden en nyhet, som icke ännu vunnit någon fast organisationsform ens i Tyskland, där förslaget kommit fram, och ännu mindre blivit prövad. Motionärens avsikt synes vara, att vår nuvarande yrkesinspektion, medling i arbetstvister och arbetsförmedling skulle komma att underordnas s. k. arbetskamrar. Jag undrar, om det kan vara skäl att söka tänka på en importerad nyhet på detta område, då vi redan ha svenska fasta organisationer, som hittills åtminstone kunna anses ha fungerat tillfredsställande.

I fråga om medling i arbetstvister ha vi ju förlikningsmannainstitutionen, vilken smidigt och målmedvetet fyller sin uppgift, och vidare underhandlingskommittéer och skiljenämnder, som hittills lyckats komma till gynnsamma resultat. Jag är övertygad att dessa institutioner bättre kunna fullgöra sina uppgifter på detta område än av stridiga element sammansatta arbetskamrar. Motionären har uttalat en förväntan, att arbetskamrar skola kunna bringa arbetsfred och gott samförstånd mellan arbetare och arbetsgivare. Det blir nog till sist endast tomma illusioner. Kanske det kan bli klenst med arbetsfreden inom arbetskamrarna själva.

Vad angår yrkesinspektionen, som nu lyder under socialstyrelsen, torde det vara förmånligare med hänsyn till enhetligheten, att denna inspektion hör dit, än om den skulle läggas under lokala arbetskamrar och vad slutligen arbetsförmedlingen beträffar har denna blivit landstingens och kommunarnas institution, och jag tror, att den skötes bättre med hänsyn till lokala förhållanden, än om den skulle hänföras till någon arbetskammar.

Dessa arbetskammar skulle enligt mitt förmenande slutligen bliva en ny sorts ämbetsverk, ett slags lokala socialstyrelser i olika delar av landet, och jag tror icke att svenska riksdagen skulle vilja för närvarande reflektera på sådana kommissioner.

Jag anhåller, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr von Koch vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Clason avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad kommunal rösträtt m. m.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Herr *Frändén* väckte en motion, nr 172, om anslag för ombildning av Stuguns extra provinsialläkardistrikt till ordinarie.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 370, angående anslag för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 373, angående anslag till rikets allmänna kartverk; och
nr 379, angående förhöjt utflyttningsunderstöd inom de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 374, angående pension åt förre uppsyningsmannen vid Göteborgs hospital K. O. Anderssons änka Sofia Charlotta Andersson; och

nr 378, angående ersättning till korpralen J. E. Normans änka Agnes Cecilia Norman och makarnas tre minderåriga barn.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 380, med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 180, till Konungen angående avhjälpande av vissa missförhållanden vid rekvisition av spannmål för statens räkning.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för täckande av under år 1917 uppkomna brister å vissa ordinarie reservationsanslag;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för tygverkmästaren I. A. Wennerholm att för rätt att åttjutta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 95 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Luleå;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnandet av tomtområdet vid folkskoleseminariet i Lund;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av arvodesfyllnad åt tjänstemän, som på förordnande uppehålla kammarrättsråds tjänstgöring;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel till uppförande av nybyggnad för patent- och registreringsverket;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter lägenhetsägaren Gustaf Andersson Wettergren från Värmdö socken m. fl.;

nr 102, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till kustartilleriets hästar;

nr 103, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstörmen; samt

nr 104, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jukkasjärvi socken samt Jukkasjärvi församling och Vittangi kapellförsamling av vissa kronan tillhöriga områden i Kiruna municipalsamhälle;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i aLndskrona;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till aktiebolaget svenska linberedningssällskapet;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss statens järnvägar tillhörig mark;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Östkinds häradsallmanning Kolmården nr 1;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av folkskoleseminariets i Falun äldre tomtområde m. m.:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avelscentra för nötboskap; och

nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående inrättande av en gödselvärdslånefond; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 18, i

anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i fråga om sätet för uppbörderna av skattefrälseränta.

Justerades nitton protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,16 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 388, om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstalter m. m.

Justerades protokollen för den 27 och den 30 nästlidne april.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 172, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från eller restitution av tullavgift för åtskilliga materialier och skeppsförnödenheter för pansarbåten Sverige.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa; och

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 536, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av viss föreskrift i fråga om undervisningen av mindre begåvade barn, beslöt

första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogs följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 540, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av herr Kjellbergs motion, nr 301, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående medverkan från statens sida till pensionering av viss arbetskraft vid enskilda sociala anstalter; samt

nr 543, med delgivning av andra kammarens beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av en yrkesräkning.

Första kammaren beslöt hänvisa dessa ärenden till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 93—101.

Vid föredragning av statsutskottets memorial

nr 102, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till kustartilleriets hästar;

nr 103, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstörmen; samt

nr 104, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 60—67 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 18.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts närdiga proposition nr 388, om beviljande av anslag till fängvården och statens arbetsanstalter m. m.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.